

Къэрэтэбан А. Ю.

ЕМК-эу «Адыгабзэр сигуапэу зэсэгъашIэ»
(апэрэ – яплIэнэрэ классхэр) зыфигорэмкIэ

ПРОГРАММ

*КIэлэеджакIохэу адыгабзэкIэ
мыгущылэхэрэм апай*

*Адыгэ Республикэм гъэсэнэгъэмрэ шIэныгъэмрэкIэ
и Министерствэ ыштагъ*

Мыекъяупэ
ООО-у «Качествэр»
2015

УДК 373.3.016:811.352.3
ББК 74.268.19=602.2
Къ60

Научный редактор: **Берсиров Б.М.**, доктор филологических наук, директор ГБУ РА
«Адыгейский республиканский институт гуманитарных исследований им. Т.М. Керашева»

Рецензент: **Индрисова Р.А.**, руководитель Центра стратегии развития среднего общего образования и организационно-методической поддержки программ АРИПК

Къэрэтэбан, А.Ю.

Къ60 Егъэджэн методическэ комплектэу «Адыгабзэр сигуапэу зэсэгъашIэ» (апэрэ – яплIэнэрэ классхэр) зыфиIорэмкIэ программ / Къэрэтэбан А.Ю. – Мыекъуапэ : Качествор, 2015. – 38 н.

ISBN 987-5-9703-0514-0

Рабочая программа учебного предмета «Адыгейский язык» к учебнику «Адыгейский язык учу с удовольствием!» для 1–4 классов входит в состав УМК по учебному предмету «Адыгейский язык» для 1–4 классов общеобразовательных организаций «Адыгабзэр сигуапэу зэсэгъашIэ» под авторством А.Ю. Каратабан.

Рабочая программа разработана в соответствии с требованиями ФГОС начального общего образования и охватывает каждый из этапов преподавания и изучения учебного предмета «Адыгейский язык» в 1–4 классах.

Рабочая программа содержит: пояснительную записку, в которой конкретизируются общие цели начального общего образования с учетом специфики учебного предмета; общую характеристику учебного предмета; описание места учебного предмета в учебном плане; описание ценностных ориентиров содержания учебного предмета; личностные, метапредметные и предметные результаты освоения учебного предмета; содержание учебного предмета; тематическое планирование с определением основных видов учебной деятельности обучающихся; описание материально-технического обеспечения образовательного процесса.

Рабочая программа предназначена для учителей-предметников, методистов, завучей.

Рабочая программа может быть использована студентами, обучающимися по специальностям или направлениям подготовки педагогического профиля, слушателями курсов повышения квалификации, иными заинтересованными лицами.

Официальный сайт УМК по учебному предмету «Адыгейский язык» для 1–4 классов общеобразовательных организаций «Адыгабзэр сигуапэу зэсэгъашIэ» под авторством А.Ю. Каратабан: KARATABAN.RU.

Предложения и замечания просим отправлять по адресу: maikop@bk.ru

ISBN 987-5-9703-0514-0

© Каратабан А.Ю., 2015
© Оформление. ООО «Качество», 2015

ГУЦЫИАП

Мы аужырэ ильэсипшI зэклэлъыкIо пчъагъэхэм, объективнэ ушъхьагъухэм къахэкIэу, яныдэльфыбзэкIэ (адыгабзэкIэ) гушыIэшъоу ублэлIэ еджапIэм чIэхьэрэ клэлэцIыкIухэр нахь макIэ мэхьу зэпыт. Ащ ыкIи адыгэбзэ урокхэм япчъагъэ чIыпIэ егъэджэн планым зэрэщымэкIэ дэдэм къахэкIэу (тхьамафэм сыхьатитIу), яныдэльфыбзэкIэ мыгушыIэшъухэу адыгэ клэлэеджакIохэм ублэлIэ еджапIэр къаухы. Iофым изытет упчIэ къыгъэуцугъ: сыд фэдэ хэушъхьафыкIыгъэ еклIолакIэхэр гъэфедагъэхэу адыгэ жэрыIуабзэ зыIумыль еджэкIо цIыкIухэр адыгабзэм егъэджэгъэнхэ фая? АмышIэрэ бзэм (хымабзэм) иегъэджэкIэ методикэу дунаим щызэлъаштагъэм тетэу адыгабзэм иегъэджэн урыс еджапIэхэм ащызэхэщагъэмэ, клэлэцIыкIухэу зигугъу къэтшIыхэрэр яныдэльфыбзэкIэ къэгъэгъушыIэгъэнхэмкIэ нахь ишIуагъэ къэкIошт. Ащ фэдэ еклIолакIэр ыльапсэу «Адыгабзэр сигуапэу зэсэгъашIэ» (апэрэ – яплIэнэрэ классхэр) зыфиIорэ курсым ипрограммэ авторым зэхигъэуцуагъ.

Яныдэльфыбзэ шIу альэгъоу, адыгэ жэрыIуабзэмкIэ ыкIи тхьбзэмкIэ къулайныгъэхэр, IэпIэсэныгъэхэр аIэклэлъхэу, адыгабзэм изэгъэшIэн агукIэ аштагъэу, ар нахь дэгъоу ашIэ ашIоигъоу клэлэеджакIохэр ублэлIэ еджапIэм къычIэкIынхэр пшъэрыль шъхьалэу ыкIи клэух гухэлъэу курсым къэгъэуцу ыкIи ащ фэлажэ.

«Адыгабзэр сигуапэу зэсэгъашIэ» (апэрэ – яплIэнэрэ классхэр) зыфиIорэ курсымкIэ зэрэбгъэджэштхэ программэм ущызыгъэгъуаз

Урыс еджапIэхэм ащеджэрэ адыгэ клэлэеджакIохэу адыгабзэм рымыгушыIэхэрэм программэр ателытагъ.

ЫпшъэкIэ зигугъу къэшIыгъэ ушъхьагъухэм (чIыпIэ егъэджэн планым адыгабзэм сыхьат макIэ зэрэщиубытырэм ыкIи клэлэеджэкIо цIыкIухэм янахьыбэ дэдэр адыгабзэм рымыгушыIэхэу ублэлIэ еджапIэм къызэрэклэхэрэм) къахэкIэу, егъэджэн материалыр клэлэеджакIохэмкIэ Iэрыфэгъу хьуным тегъэпсыхьагъэу программэр зэхэгъэуцуагъ. Клэух гухэлъ шъхьалэу программэм къыгъэуцухэрэр мыщ фэдэх: яныдэльфыбзэ (нэмыкI лъэпкъхэм ялIыкIо цIыкIухэмкIэ – Адыгэ Республикэм иятIонэрэ къэралыгъуабзэ) идэхагъэрэ ибаигъэрэ клэлэеджакIохэм зэхашIэу, темукIытыхьэхэу ыкIи темышыныхьэхэу рыгушыIэнхэмкIэ шIоигъоныгъэ яIэ шIыгъэныр; адыгэ жэрыIуабзэмрэ тхьбзэмрэ щыIэныгъэм цагъэфедэшъунхэм егъэжъапIэ фэшIыгъэныр.

АщкIэ зишIуагъэ къэкIон щысабэ мы аужырэ ильэс зэклэлъыкIохэм адыгэ лъэпкъым ищыIэныгъэ къыхэхъухьагъ: а) республикэ статус иIэу Урысыеми дунайми щызэлъашIэ хьугъэ; б) адыгэхэр япчъагъэкIэ бэ хьухэу, дахэкIэ ягугъу ащашIэу, къэралыгъуабэмэ ащэпсэх; в) лIэшIэгъурэ ныкьорэм къыкIоцI адыгэхэр ячIыгу пIапчъэхэу псэугъэхэми, ахэм ащыщыбэхэм абзи яхабзэхэри зыщагъэгъупшагъэхэп, аль хэлъэу лъэпкъ шIульэгъур къыздырахьаКIыгъ; г) къэралыгъо зэфэшъхьафхэм къарыкIыжъхи, адыгабэмэ ячIыгужъ къагъэзэжыгъ ыкIи ар псэупIэкIэ аштэжыгъ; д) адыгэ лъэпкъым гущъхьэлэжыгъэ бай зэриIэм къыхэкIэу, хымэ хэгъэгу пчъагъэхэм арыс шIэныгъэлэжъхэм адыгабзэр ашIогъэшIэгъонэу зэрагъашIэ ыкIи аушэты; е) джыри зы мэхъанэшхо зилэ хьугъэ-шIэгъэ хьалэмэт адыгэхэм ящыIэныгъэ къыхэхъухьагъ: дунэе хьытыумкIэ (интернетымкIэ) зэрагъэшIэн альэкIышт бзэ тIокIитIурэ бгъурэмэ яшъэныкьорэу адыгабзэр ахэуцуагъ.

Адыгабзэм иурокхэр, анахьэу ублэлIэ классхэм арыс еджэкIо цIыкIухэм, гъэшIэгъонэу афызэхэщэгъэнхэ фае. Ар гъэцэIагъэ хьуным пае егъэджэн процессым изэхэщэнкIэ клэлэегъаджэм IэубытыпIэ ышIын фэе гъуазэхэр программэм къыщыхэгъэщыгъэх.

Этап пэпчъ характеристикэ клэклI игъус. Апэрэ классым щегъэжъагъэу яплIэнэрэ классым нэсэу клэлэеджакIохэр жэрыIуабзэм, аудированием (адыгэ псалъэм едIухэмэ къагурыIоныр), еджэным, тхэным зэрафэбгъэсэшт шIыкIэхэр таблицэхэм къащыгъэлъэгъуагъэх.

ЖэрыIуабзэм фигъасэхэ зыхьукIэ, егъэджэн пшъэрылхэу клэлэегъаджэм зыфигъэуцужьынхэ фаехэр, клэухым еджакIомэ аIэклэлъын фэе къулайныгъэхэр, зэдэгъушыIэн-зэгурыIоным итемэхэу, ситуациие зэфэшъхьафхэу Iоф зыдишIэн фаехэр программэм къыщытыгъэх. Грамматическэ материалэу программэм къыдилытэрэр бзэр клэлэеджакIом IэклэхьанымкIэ ищыкIэгъэ шъыпкъэм ехьурэп: шIэныгъэ грамматикэ куум изэгъэшIэн текIодэшт уахьтэр жабзэм ихэгъэхьон пIугъэхьагъэмэ нахь тэрэзу авторым елытэ. Мы разделым фэгъэхьыгъэ таблицэм лексическэ материалэу еджакIохэм ашIэн фаем жабзэм ищысэхэр игъусэхэу къыщытыгъэх.

АудированиемкIэ клэлэегъаджэм Iоф зыдишIэщтыр къэзыгъэлъэгъорэ таблицэм егъэджэн пшъэрылхэмрэ текст зэфэшъхьафэу ыгъэфедэштхэмрэ къыщызэхэфыгъэх.

Клээгъаджэм клэеджаклохэр **еджэным** (амакэ Iou e агуклэ) фигъасэхэ зыхуклэ, а IофшIэн лъэпкъым мурадэу пкъырылгыр, заджэхэрэ текстхэр зыфэдэн ыкIи клэух гухэлъэу къызыфэклон фаехэр ящэнэрэ таблицэм къегъэлыагъох.

Еджэным (амакэ Iou e гуклэ) клээгъаджэм клэеджаклохэр фигъасэхэ зыхуклэ, мы IофшIэн лъэпкъым мурадэу зыдылгыр, заджэхэрэ текстхэр зыфэдэн ыкIи клэух гухэлъэу къызыфэклон фаехэр ящэнэрэ таблицэм къегъэлыагъо.

Тхэн IофшIэнхэр клээгъаджэм зехищэхэ зыхуклэ, пшъэрылгыр ыкIи клэух гухэлъэу иIэн фаехэр, ахэр зэшIуихы хъумэ, текст лъэпкъэу Iоф зыдылэщтхэр аужрэ таблицэм къетых.

Джащ фэдэу зигугъу къэтшыгыгэ IофшIэн лъэпкъхэр апэрэ – яплIэнэрэ классхэм клээгъаджэм ащызехищэхэ зыхуклэ, клэеджаклохэм аIэклIгыгъэхьан фэе шIэныгъэхэр, къулайныгъэхэр, IэпIэсэныгъэхэр зэхэугуфыкIыгъэу программэм къыщытыгъэх.

Бзэр агъэфедэшъуным пае класс пэпчъ гушыIэ пчъагъэхэу, гушыIэгъэпс аффиксхэу, бзэ гушыIэхэм яшъошэ мэхъанэхэу ашIэн фаехэр программэм щыгъэунэфыгъэх.

Этапхэм къащытыгъэ егъэджен материалыр (лексикэр, грамматикэр, гушыIэн-зэдэгушыIэным итемэхэр, тхаклохэм, усаклохэм, клэлэцIыкIухэм апае тхэрэ композиторхэм япроизведениехэр), класс пэпчъ илгъэс еджэгъум икIэухым ехъулэу клэеджаклохэм аIэклIгъын фэе шIэныгъэхэр, къулайныгъэхэр программэм къыщытыгъэх.

Программэм голхъэ зэфэшхъафхэр игъусэх:

1. ЖэрыIуабзэм щыщ фразэхэу мафэ къэс агъэфедэхэрэм ящысэхэу клэеджаклохэм ягъэшIагъэхэмэ хъуцтхэр.

2. Класс пэпчъ илгъэс еджэгъум икIэухым клэеджаклохэм гушыIэ пчъагъэу ашIэн фаер, текстэу Iоф зыдылэщтхэр зыфэдэхэр, аудированиемкIэ, гушыIэнымкIэ, тхэнымкIэ къулайныгъэу аIэклIгъын фаехэр къэзыгъэлыагъорэ таблицэхэр.

3. Адыгабзэр зэрагъэфедэшъурэ лъэныкъохэмкIэ – аудированиемкIэ, гушыIэнымкIэ, еджэнымкIэ, тхэнымкIэ – еджаклохэм оценкэу афэбгъэуццтхэмкIэ шапхъэу пшIымэ хъуцтхэр.

Егъэджен методическэ комплектэу «Адыгабзэр сигуапэу зэсэгъашIэ» зыфIорэр хэзыушхъафыкIырэ нэшанэхэр

– ШыIэныгъэм щыщ лъэныкъо зэфэшхъафхэм атегъэпсыхъэгъэ гушыIэн-зэдэгушыIэн IэпIэсэныгъэхэм язэхэщэнрэ яхэгъэхьонрэ афэлэжьэрэ гъэцэклэнхэр;

– зы хэбзэ гъэпсыкIэ зиIэ еклIаIаIэр гъэфедэагъэу, адыгабзэр зэзыгъэшIэнэу езыгъэжьэгъэ клэлэцIыкIухэм яртикуляцияоннэ, зэхэын-къэлон ыкIи ритмикэ-интонационнэ къулайныгъэхэр гъэпсыгъэнхэр;

– адыгабзэм иегъэджен процесс шIуагъэ къыхэзылхъэрэ предмет зэпхыныгъэхэр къыдэлгытэгъэнхэр;

– адыгабзэм изэгъэшIэн клэеджаклохэр фэзыгъэчэфхэрэ джэгукIэхэр, проектнэ IофшIэнхэр гъэфедэгъэнхэр;

– адыгэ-урыс гушыIалхэр;

– клэеджаклохэм ясэнаушыгъэ, ятворческэ къулайныгъэхэм ахэзыгъэхьорэ ордэ цIыкIухэу нотэхэр зигъусэхэр ыкIи аудиопылхъэм оредышъом илгъэу къыщытыгъэхэр;

– клэеджаклохэм Iоф зэрадэшIэщтхэмкIэ ыкIи урокхэр зэрэзэхэпщэщтхэмкIэ клээгъаджэм ыгъэфедэн ыльэкIыщт игъэклIотыгъэ методическэ рекомендацIехэр зыдэт IэпыIэгъур;

– аудиогуалхъэу адыгэ макъэмэ якъэIуакIэ, адыгабзэм иритмикэ-интонационнэ сурэт къаубытыным, зэрагъэшIэгъэ гушыIэхэмкIэ зэхэт текстыр (диалогыр) едэлухэмэ къагурыIоным, информацие къыхахышъуным фэлажьэрэр.

Егъэджен методическэ комплектыр зыфэлэжьэрэ пшъэрылхэр:

1. Пэублэ филологическэ шIэныгъэ къызэрыкIо дэдэхэр клэеджэклэ цIыкIухэм аIэклIгъэхьанхэр, яцIыкIугъом щегъэжьагъэу зэклэ цIыфлэпкъым зэдырые культурнэ байныгъэхэм ыкIи адыгэ лъэпкъ культурэм ахэщэгъэнхэр, Адыгэ Республикэм щыпсэурэ цIыф лъэпкъхэм якультурэхэм нэIуасэ афэшIыгъэнхэр, лъэпкъ зэфэшхъафхэу Урысые Федерацием щыпсэухэрэр зэгурыIохэу, ахэм азыфагу шхъэкIэфэныгъэ илгъэу зэдэпсэунхэ зэрэфаер агурыгъэлоныр.

2. Клэеджаклохэм янравственнэ зэхэшIыкI, шIошхъуныгъэхэр гъэпсыгъэнхэмкIэ амалхэр ягъэгъотыгъэнхэр;

3. КӀлӀеджакӀохэм ежъ яунӀе еплъыкӀӀ дунӀаеу зыхӀтхэм фыряӀӀ хъунымкӀӀ, хъугъӀ-шӀагъӀэхӀу шыхъат зыфӀхъухӀрӀм зӀфагъӀ зыхӀлӀ уасӀ афашӀышъунымкӀӀ, ягупшысакӀӀкӀӀ, ятворческӀӀ лӀпӀӀӀсӀныгъӀэхӀмкӀӀ хӀхъоныгъӀэхӀр ашӀыныхӀмкӀӀ амалхӀр ягъӀгъотыгъӀӀнхӀр;

4. Предмет зӀфӀшъхъафхӀмкӀӀ еджапӀӀм цагъотырӀ шӀӀӀныгъӀэхӀр творческӀӀу агъӀфедӀхӀзӀ, еджӀкӀӀ цӀыкӀлӀухӀм интеллектуальнӀ хӀхъоныгъӀэхӀр ашӀыныхӀмкӀӀ амал ягъӀгъотыгъӀӀныр.

АдыгабзӀм иегъӀдженкӀӀ гӀетныгъӀ зыхӀлӀ гушыӀӀн-зӀдӀгушыӀӀн екӀолӀакӀӀм изӀшӀохын фӀлорышӀӀрӀ лӀфыгъӀохӀр

- лингвистическӀӀ ыкӀӀи литературнӀ материальм икъыхӀхын;
- * а материалыр кӀӀлӀеджӀкӀӀ цӀыкӀлӀухӀм зӀралъыбгъӀӀӀсышт шӀыкӀӀӀм икъыхӀхын (бзӀм инӀшӀӀнӀ гъӀӀнӀфагъӀ горӀхӀм уалъыплъӀныр, зӀпӀӀбгъӀуцунхӀр, зӀбгъӀӀпшӀӀнхӀр, зӀфӀӀпхъысыжъынхӀр);
- * ялингвистическӀӀ гупшысакӀӀ, еджӀӀнымкӀӀ (чтение) яӀӀпӀӀӀӀсӀныгъӀ, гушыӀӀн-зӀдӀгушыӀӀнымкӀӀ якъулайныгъӀэхӀр гъӀӀпсыгъӀӀнхӀм пае а материалыр кӀӀлӀеджакӀӀохӀм зӀряптыщтымкӀӀ къекӀлӀурӀ шӀыкӀӀӀр къыхӀхыгъӀӀныр (егъӀджен дисциплинӀу «АдыгабзӀр» гъӀӀфедӀагъӀу, ащ къешӀӀкӀыгъӀӀ дисциплинӀэхӀмкӀӀ ыкӀӀи дисциплинӀ бгъӀузӀэхӀмкӀӀ яӀӀпӀӀӀӀсӀныгъӀэхӀмрӀ якъулайныгъӀэхӀмрӀ ахӀгъӀӀхъогъӀӀныр);
- * нравственнӀ ыкӀӀи осӀшӀхо зӀлӀ шӀӀӀшъхъуныгъӀэхӀмкӀӀ хӀхъоныгъӀэхӀр кӀӀлӀеджӀкӀӀ цӀыкӀлӀухӀм ягъӀшӀыгъӀӀнхӀр.

ЕгъӀджен методическӀӀ комплектым игъӀхъазырын къызыпкъырыкӀырӀ дидактическӀӀ принципхӀр:

- * бзӀшӀӀӀныгъӀӀм ылӀжыгъӀӀ шӀӀӀныгъӀӀхӀр альӀапсӀу егъӀджен материалыр, гъӀӀцӀкӀӀӀнхӀр ыкӀӀи лӀфшӀӀӀнхӀр къӀӀтыгъӀӀхӀ;
- * шӀӀӀныгъӀӀу зӀрагъӀӀгъотырӀр шӀӀӀныгъӀӀм практическӀӀу цагъӀфедӀ, ящӀӀӀныгъӀӀ къыхӀхъухъӀрӀ хъугъӀ-шӀагъӀӀхӀм альӀӀплъӀхӀ, джӀӀгуным хӀтхӀу, ситуацие зӀфӀшъхъафхӀм арытхӀу зӀдӀгушыӀӀхӀ, ежъ-ежъырӀу лӀфыр зӀшӀуахыным тӀӀкӀу-тӀӀкӀоу фӀгъӀсагъӀ мӀхъухӀ – джауштӀу егъӀдженӀыр рекӀокӀы;
- * шӀӀӀныгъӀӀкӀӀ агъотыным фӀгъӀӀчӀфыгъӀӀнхӀр: зыгорӀм лызыгъӀӀхъухӀрӀ, зыгорӀ языгъӀӀушӀӀтырӀ гъӀӀцӀкӀӀӀнхӀр лӀф зыдашӀӀрӀ материальм ахӀпхъагъӀӀхӀ;
- * вариант зӀфӀшъхъафхӀр ыгъӀӀфедӀӀнхӀ амал кӀӀлӀӀегъӀаджӀм иӀ: кӀӀлӀеджакӀӀом (кӀӀлӀеджакӀӀохӀм) иамал (ямал) къыхъыщтым тетӀу шӀокӀ зимыӀ шӀӀӀныгъӀӀхӀр е нахъ шӀӀӀныгъӀӀ куухӀр аретыхӀ;
- * нӀрыльӀӀгъу егъӀдженӀӀр: егъӀджен тхылъыми лӀфшӀӀӀнхӀмкӀӀ тетрадыми нӀрыльӀӀгъу лӀпыӀӀгъухӀр (сурӀтхӀр, схемӀхӀр, таблицӀхӀр) икъу фӀдизӀу къыщтыгъӀӀхӀ;
- * кӀӀлӀеджакӀӀом ежъ нахъ пӀблагъӀу къешӀӀкӀыгъӀӀр лӀубытыпӀӀ шӀыгъӀӀу егъӀдженӀыр зӀхӀцагъӀ.

АПЭРЭ КЛАССЫР – сыхь. 70-рэ

Мы этапым мурад шьхьялэу илэр гэсэнэггэ-пунеггэмклэ хэхьонеггэхэр клэлэеджаклохэм яггэшлэггэнхэр ары. Ащ пае:

– адыгабзэр зэраггэшлэныр ищыклэггэ шьыпкэу зэрэщытыр агурыггэлоггэныр, зэхэшлэгыр ыльапсэу бзэр зэраггэшлэным фэцггэнхэр;

– лээнкэо эффэшхьяфхэмклэ кьулайныггэу ялэхэм зяггэушьомбггуным адыгабзэр фэггэлэжэбггэныр (сурэтшлэныр, оредкэлоныр, лэклэ ашлэре пкыггэо эффэшхьяфхэр аггэхьазырынхэр);

– адыгэ жабзэм иггэфедэклэ амалхэу алэклэлын фаехэм лэапсэ афэшлэггэныр, адыгэ жабзэм ыкли адыгэ зэдэгущылаклэм якультурэ нэлуасэ фэшлэггэнхэр;

– адыгабзэм изехьяклохэм, адыгэ культурам шьхьяклафэ афырлэу ггэсэггэнхэр;

– Урысыем, Адыгэ Республикэм ащыпсэурэ цыф лэапкэ эффэшхьяфхэм агурылохэу, якультурэхэм шьхьяклафэ афашлэу ггэсэггэнхэр.

Апэрэ этапым – анахьэу апэрэ – ятлонэрэ ильэс еджэггэхэм – анахь пшггэрыль шьхьялэхэу клэлэггэаджэм зэшлуихын фаехэр мыщ фэдэх: 1) адыгабзэм хэт макгэхэр тэрэзэу кьалохэу клэлэеджаклохэр ыггэсэнхэр (бзэм хэт макгэхэр мытэрэзэу кьэзылорэ клэлэцгыклар тэрэзэу тхэцтэп, кьылорэр гурылоггэуае хьущт, арышг, макгэхэр тэрэзэу кьалоу клэлэеджаклохэр зымыггэсэрэ клэлэггэаджэм бзэр ариггэшлаггэу плытэныр хэукьонеггэ); 2) жэрылуабзэм нэлуасэ фишлэныр: зэхыхэрэр кьагурылоныр ыкли кьаложьышьуныр. Ащ кьыхэклэу лэф зыдэлшлэ зэпытын фаер адыгэ жабзэм еггэдэлуггэнхэр ыкли гущылэхэу, фраззэхэу зэдэлухэрэр якгэлуаклэрэ яинтонациерэ амукьохэу кьыклатотыкгыжынхэр; зэхыхэрэр кьызэрагурылорэр упльэклуггэныр, гущылэхыггэ кьызэрыкло дэдэхэмклэ зэдэгущылэшгунхэр; джащ фэдэу, пкыггэо эффэшхьяфхэм афэггэхьыггэ кьэлотэн кьызэрыкло дэдэхэр ашлэшгунхэр аклуачлэ кьыхьыныр ары.

Жэрылуабзэр

Темэхэмрэ ситуациехэмрэ	Еггэаджэн пшггэрыльхэмрэ клэух гухэльхэмрэ	Лексикэр ыкли фраззэхэр	Грамматическэ материалы
<p>1. Родинэр. Еджапэр (урокхэу 1–11). Нэлуасэ тызэфэхэу. Нэбзыл еджэллэ пкыггэо лэмэ- псымэхэм ацлэхэр етэггашлэх. Зэлүклэхэмэ е зэбггэодэжкыжхэ хьумэ, зэралорэ этикет шьхьяклэфэ гущылэхэр. Цыфа е нэмыкл пкыггэуа гущылэм кьыкларэр? Сиджэггуальэхэр. Сэ сипкыггэорэ зэклэхэм зэдыряе пкыггэомрэ. Маша-Растеряшэм тыдэлэпылэ. Тикласс. Тикабинет. Тыдэ кьышежэра Родинэр? Родинэм оред кьыфэтэлэ.</p>	<p>Еджэным, джэгуным хэтхэу, нэмыкл чыплэхэм арытхэу зылүклэхэрэм агурылонхэр. Клэлэггэаджэм, ялэггэхэм еджэллэ пкыггэохэм, еджэллэ шагум, Родинэм, яунагэо исхэм афэггэхьыггэу зэдэгущылэггэу кьызэрыклохэр адашлэшгунхэр. Кьумпыл Кьадырбэч иусэу «Родинэр» зыфилорэм техыггэ орэдэр яггэшлэныр. Адыгэ чыгум идэхэггэ аналэ тыряггэдзэныр, кьызэрыкхьяггэхэ чыплэр шлу яггэлэбггэуныр. Пкыггэор зыем, гупсэр зигупсэм аклэупчлэшгунхэр. Ащ фэдэ упчлэ кьаратмэ, джэуап (глаголыр апэрэшхьхэм зы пчьяггэм ыкли бэ пчьяггэм; ятлонэрэшхьхэм, зы пчьяггэм арытхэу) аратыжышьуныр. Пкыггэоу амыгготыжырэр зыдэщылэм клэупчлэшгунхэр. Ащ фэдэ упчлэ кьаратмэ, джэуап аратыжышьуныр.</p>	<p>– Сэ сцлэр Сыда о пцлэр? – Хэта мыр? – Мыр нан (Мадинат, шофэр, пшггэшгэжыый). – Сыда мыр? – Мыр линейк (пенал, доск). – Уимафэ шлу! – Тхьяуеггэпсэу! – Хьярклэ!</p> <p>Мыр сэ сиджэггуаль (сиручк, сибзыу, сичэтыу, ...). Псэушхьхэ-джэггуальгэмэ ацлэхэр: бзыу, чэтыу, чэмы. – Хэт инэнэжэа мыр? – Мыр сэ синэнэжэ. – Хэт ичэтыуа мыр? – Мыр сэ сичэтыу. – Хэт икласса (икомпьютера, ...) мыр? – Мыр тэ тикласс (тикомпьютер, ...). – Астемыр, тыдэ щыла сиручкэ? – Мары уиручкэ.</p>	<p>Цыфыр кьызэрыклэрэ пкыггэуацлэмэ упчлэу «Хэт?», нэмыкл пкыггэохэр кьызэрыклэрэ пкыггэуацлэхэм упчлэу «Сыд?» зэрафаггэуцурэр.</p> <p>Кьэзыггэлэбггэорэ цлэпапклэу «мыр».</p> <p>Зыер кьэзыггэлэбггэорэ приставкэхэр зы пчьяггэм, апэрэшхьхэм ыкли ятлонэрэшхьхэм арытхэу: сиручк, уиручк. Упчлэ оборотэу «Тыдэ щыла си...?»</p> <p>Кьэзыггэлэбггэорэ цлэпапклэу «мары».</p>
<p>Кьумпыл Кьадырбэч. Родинэр.</p>	<p>Кьэзыуцухьэхэрэ пкыггэохэр зыфэдэхэм, язытет зэраггэшлэ ашлоиггэо хьумэ, ялэггэхэм, нэмыклэу зыдэгущылэхэрэм упчлэклэ зафаггэзэшгунхэр. Ащ фэдэ упчлэ кьаратмэ, джэуап ратыжышьуныр.</p>		

<p>2. Унагъор (урокхэу 12–19). Тиунагъо. Сигупсэхэр. Сшы-сшыпхуэхэр. Цыфыр зэрыт ныбжыр. Тиунагъо исхэм яныбжыкIэ зыфэдэхэр. Тиунагъо сыкытегушыIэ. Тиунагъо исхэм ялофшIэн гьэнэфагьэхэр.</p>	<p>ГушыIэухыгьэ кьызэрыкIо кIэкIхэмкIэ ягупсэхэм, апэблагьэхэм кьатегушыIэшунхэр. Унагъом исхэм ацIэхэр, IахьылныгьэмкIэ кьазэрафыщыт шыкIэхэр, зыфэдэхэр, ныбжыу яIэхэмкIэ зыфэдэхэр гуфэбэныгьэ хэльэу зыдэгущыIэхэрэм кьыфалотэшьоу, гукIэгьуныгьэ ягупсэмэ афырIэу гьэсэгьэнхэр. Ягупсэхэм афэгьэхыгьэ улчIэ-джэуапэу зэхэт зэдэгущыIэгьу зэдашышуныр. Пкьыгьомэ яинагьэ-яцIыкIугьэкIэ, ялгьэгьэ-ялхьэнчагьэкIэ характеристикэ кьаратышуныр. Яунагъомэ арысхэм агьэцэкIэрэ Iофхэр кьызэфалотэжьышуныр.</p>	<p>Унагъом исхэм ацIэхэр: нан, тат, нэнэжь, тэтэжь, шы, шыпху. Сэ шы сиI. Сшы ыцIэр Сшы цIыкIу, дахэ. Сэ синанэ ныбжыкI. Сэ ситэтэжь жьы (ныбжыкI). – Шшыпху сыда ыцIэр? – Сшыпху ыцIэр Нарт – шьэожьый. Сати – пшьэшьэжьый. Золушкэр – пшьашьэ. Принцыр – кIалэ. Иванушкэр – сабий. Дяде Стёпэ льягэ. Гномикыр лхьанчэ. Тэ тиунэ ины. Сэ сшыпху цIыкIу. Унагъом исхэм агьэцэкIэрэ Iофхэр кьызэрыкIырэ глаголхэр: шыс, махьэ, еджэ, матхэ, мэгыкIэ, мэпщэрыхьэ.</p>	<p>Унагъом исхэр кьызэрафыщытхэр апэрэшьхьэм, зы пчъагьэм итхэу: синан, ситат, синэнэжь, ситэтэжь, сшы, сшыпху. Iахьылныгьэр кьээзгьэлгьэгорэ приставкэхэр апэрэшьхьэм, зы пчъагьэм итхэу (с-, си-). Зыер кьээзгьэлгьэгорэ приставкэхэр (си-, уи-, ти-). ЛьымыкIотэрэ глаголхэр: шыт, шыс, шыль. Фразэм ишысэу кьэтыгьэр агьэфедэзэ, подлежащэм кIэхуэ «-р» кьызэрэпыхьэрэр ашIэныр ыкIи а хабзэр амыукьоныр. (Чэтыур шыс. Енотыр мэгыкIэ.)</p>
<p>3. Джэгуальгьэхэр (урокхэу 20–28). Джэгуальгьэхэм ацIэхэр зэтэгьашIэх. Сиджэгуальгьэхэм сакытегушыIэ. Зэныбджэгьу хьалэлхэр.</p>	<p>Цыфмэ, пкьыгьомэ, псэушхьэмэ, хьурэ-шIэрэмэ ацIэхэр кьыралонхэр, ахэм характеристикэ кьызэрыкIо кьаратыныр. Зэрыджэгухэрэ джэгуальгьэхэм афэгьэхыгьэ кьэлотэн цIыкIухэр ашышунхэр. Ахэм афэгьэхыгьэ зэдэгущыIэгьу цIыкIухэр зэдашышунхэр. Яныбджэгьухэм, ялэгьухэм джэгуальгьэу зыфаехэр кьаратынэу ялгьэлушунхэр. Ащ фэдэ льяIуцIэ закыфагьазэхэмэ, агу пыкIэу яджэгуальгьэхэмкIэ адэгощэнхэр, ежьхэм кьаратмэ, «тхьауегьэпсэу» арафоныр.</p>	<p>Псэушхьэ-джэгуальгьэмэ ацIэхэр: мышьэ, чэты, шы, атакьэ, баджэ, хьэ, – Сэ атакьэ сиI. Оры? – Сэ хьэ сиI. Мыр мышьэ. Мышьэр гьожьы, ины, дахэ. – Амир, трансформерыр кьысэт. – Ма, Батыр, штэ трансформерыр. – Тхьауегьэпсэу! Сэ полицескэ машинэ сиI. Мадинат нысхьапэ иI.</p>	<p>Типовой фразэу пкьыгьом инэшанэ, иплгышго кьызыIотыкIрэр яшысэу, подлежащэм кIэхуэ -м кьызэрэпыхьэрэр амыукьоныр. Типовой фразэр яшысэу, гушыIэухыгьэм идополнение кIэхуэ -р кьызэрэпыхьэрэр амыукьоныр. Глаголэу «иIэн» апэрэшьхьэм ыкIи ящэнэрэшьхьэм, зы пчъагьэм итэу кьалошуныр.</p>
<p>КIэлэцIыкIумэ яIэ джэгуальгьэхэр. Джэгуальгьэмэ яплгышгохэр. Тыжыгьэджэгьу.</p>	<p>Джэгуальгьэхэу ежь е ялэгьухэм яIэхэр зыфэдэхэр кьалошуныр. Пкьыгьохэм янэшанэхэр, яплгышгохэр, ахэм агьэцэкIэрэ Iофхэр кьызэрыкIрэ гушыIэхэр зыхэт типовой фразэхэр агьэфедэшунхэр. Глаголхэу «мэджэгьу», «рэджэгьу». Цыфмэ, пкьыгьомэ, хьурэ-шIэрэмэ ацIэхэр кьыралонхэр, ахэм характеристикэ кьызэрыкIо кьаратыныр.</p>	<p>Плгышгомэ ацIэхэр: фыжы, гьожьы, плгыжы, уцышго, шхуантIэ. Шы фыжыыр шыт. Нысхьапэр шыс. Нысхьапэр пхьэнтIэкIум тес. Тхылыр шыль. Тхылыр столым телэ. Сабыир мэджэгьу. Сабыир мышьэм рэджэгьу. Сэ нысхьапэм сырэджэгьу. Мурат трансформерыр рэджэгьу.</p>	<p>Шысэ-моделыр агьэфедэзэ гушыIэухыгьэхэр зэхагьэуцохэ зыхьукIэ, пкьыгьэоцIэ-плгышгоцIэ гушыIээзгьусэм иятIонэрэ гушыIэ кIэхуыр кьызэрэпыхьэрэр амыукьоныр. ЛьымыкIотэрэ глаголхэу «шысын», «шытын», «шылын» ящэнэрэшьхьэм, зы пчъагьэм итхэу. Хьурэ-шIэрэр зыгорэм ыкIыIу зэрэшыхьурэр кьээзгьэлгьэгорэ приставкэу те-агьэфедэшуныр. Глаголхэр ящэнэрэшьхьэм, зы пчъагьэм ыкIи бэ пчъагьэм арытхэу.</p>

	<p>Ежхэр е ялэгхэр зэрыджэгхэрэ джэгуальэхэр кьалошъуныр.</p> <p>Пкыгыгъохэм янэшанэхэр, япльышгъохэр, ахэм агъэцэкIэрэ Iофхэр кыызэрыкIрэ гушыIэхэр зыхэт типовой фразэхэр агъэфедэшъунхэр.</p>		<p>ПкыгыгуацIэхэр пльышгуацIэмэ кьазэратекIхэрэр.</p>
<p>4. Урокым (урокхэу 29–33). Адыгэбзэ урокым. Нэхэе Русьлан. «Сэфэр ыIэхуамбэхэр кыызэрилтыгэ-хэрэр». КIэлэеджакIор зыфэдэн фаер.</p>	<p>КIэлэегъаджэмрэ кIэлэеджакIомрэ урокым шаIэхэрэр кьалотэшъуныр.</p> <p>Адыгэ усаклохэм япроизвениехэм нэлуасэ афэшыгъэнхэр. Адыгабзэм идэхагыэ зэхягъэшIэныр.</p> <p>КIэлэеджакIохэр урокым зэрэщызекIохэрэ, зызэрашагъэпсырэ шIыкIэр кьалотэшъоу гэсэгъэнхэр. КIэлэеджакIор зыфэдэн фаем анаIэ тырягъэдзэныр.</p>	<p>Мыр адыгэбзэ урок. Нэбзый классым ис, еджэ. КIэлэеджакIохэр классым исых, еджэх. КIэлэегъаджэм кIэлэеджакIохэр регъаджэх. КIэлэеджакIохэр Iасэу шысых, дахэу матхэх, дэгъоу еджэх.</p>	
<p>5. ИльэсыкIэр (урокхэу 34–37).</p> <p>ИльэсыкIэ мэфэкIым игъом кIэлэцIыкIухэр зажэхэрэ хьакIэхэр.</p> <p>Си Ос Пшьашгэ дахэ.</p>	<p>ИльэсыкIэ мэфэкIым, ащ ихьакIэхэу Лыжь ЩтыргъукIымрэ Ос Пшьашгэмрэ гушыIэхыгыэ кIэки кыызэрыкIохэмкIэ кьатегушыIэшъухэу гэсэгъэнхэр. Адыгабзэм играмматическэ нэшанэхэм алтыгъэплэгъэнхэр. Адыгабзэр нахэ дэгъоу зэхашIэу пIугъэнхэр.</p>	<p>ГушыIэхэр: Ос Пшьашгэ, Лыжь ЩтыргъукI, ильэс, ИльэсыкIэ мэфэки. Ёлкэм джэгуальэхэр пылгагъэх. Ос Пшьашгэр (Лыжь ЩтыргъукIыр) кIэлэцIыкIумэ адэджэгу. ЦIыфым ынэпкь-пэпкь шыщ Iахэхэм ацIэхэр: нэ, пэ, напцэ, цэ. Лыжь ЩтыргъукIым ынапцэхэр фыжьых. Ос Пшьашгэм ынэхэр шхуантIэх.</p>	<p>ГушыIэ лъапсэу «джэгу зыфIорэм гушыIабэ кыызэрэтекIырым гу льягъэтэныр: джэгу – игра, мэджэгу – играет, рэджэгу – играется с кем-либо, дэджэгу – играет с кем-либо. Нэпкь-пэпкьым шыщ Iахэр зыгорэм (яцэнэрэшхьэм) зэриер кьэзыгъэлгэгъорэ приставкэу ы-.</p>
<p>6. Тучан (урокхэу 38–41).</p> <p>Джэгуальэхэр зышацэхэрэ тучаным. Джэгуальэхэр тэщэфых. ДжэгукIэу «Тучантесымрэ щэфакIохэмрэ».</p>	<p>Тучаным Iоф шызышIэрэмрэ ащ шышацэхэрэмрэ афэгъэхыгыэ зэдэгущыIэгъу ашIышъуныр. Тучаным чIэль джэгуальэхэм ащыцэу зыфаер кьалошъуныр. Джэгуальэм зэрэрыджэгухэрэр кьалошъуныр. Сюжетнэ-ролевой джэгукIэу «Тучан» зэхашэшъуныр. «Тучантесымрэ» «щэфакIохэмрэ» шьэхьэкIэфэныгыэ хэлъэу зэдэгущыIэнхэр.</p>	<p>ГушыIэхэр: тучан, тучантес, щэфакIо. Джэгуальэхэр тучаным тельых. Сэ мышгэ сэщэфы.</p> <p>Тыжьугъэджэгу! Сэ сытучантес. О ущэфакIу. Мальвинэ щэфакIу. Сэ мышгэ сэщэфы.</p>	<p>ЛьымыкIотэрэ глаголхэр (тучантес, щэфакIо) апэрэшхьэм, яцэнэрэшхьэм, зы пчагъэм арытхэу.</p>
<p>7. Шагубзыухэр (урокхэу 42–46).</p> <p>Шагубзыухэм ацIэхэр зэтэгъашIэх. Шагубзыухэм яшэн-нэшанэхэр. Шагубзыухэм тынаIэ зэратетыр. Шагубзыухэм афэгъэхыгыэ ордэ цIыкIухэр.</p>	<p>Яшэн-нэшанэхэр, ятеплэрэ япльышгъорэ, шагубзыухэм зэралыплгэхэрэ шIыкIэр кьыдалохэзэ, ахэм афэгъэхыгыэ кьэIотэн цIыкIу ашIышъуныр. Iофыр якIасэу пIугъэнхэр. Ордэ цIыкIухэр кьалохэзэ, ясэнаушыгыэ, ятворческэ IэпIэсэныгыэ хэгъэхьогъэныр.</p>	<p>ГушыIэхэр: шагубзыухэм ацIэхэр, Iасэ, Iэлы, псы ясэты, шкьун ясэты. Фразэхэр: Сэ шагубзыухэм шкьун (псы) ясэты.</p>	<p>Шагубзыухэм ацIэхэр зы пчагъэм ыкIи бэ пчагъэм арытхэу. ГушыIэхыгыэм идополнение икIэх (-м) амыукъоу, типовой фразэр агъэфедэзэ, гушыIэхыгыгъэр зэхягъэуцоныр.</p>

<p>8. Былымхэр (урокхэу 47–52). Былымхэм ацлэхэр зэтэгашлэх. Былымхэм тыналэ атет. Сигупсэхэм садэлэпылэ.</p>	<p>Унэгъо псэушьхьэхэр ятеплэклэ зыфэдэхэр, яплышьо зыфэдэр, макъэу кьагъэлүхэрэр, ахэмэ уналэ зэратетын фэе шыклер кьыдалохэзэ, кьэлотэн цыклу зэхагъэуцошъуныр. Унэгъо псэушьхьэхэм былымхэр кьахагъэшышъоу гэсэгъэнхэр.</p>	<p>Унэгъо псэушьхьэхэм ацлэхэр. Ахэмэ макъэу кьагъэлүхэрэр кьызэрыклер глаголхэр: мэщыщы, мэбыу, мэлои, мэхьакъу, мэпцлэу. Чэмыр лэщым дэт. Татэ былымхэм макъу ареты. Сэ былымхэм псы ясэты.</p>	<p>Унэгъо псэушьхьэхэм макъэу кьагъэлүхэрэр кьызэрыклер глаголхэр апэрэшъхьэм ыкли ящэнэрэшъхьэм, зы пчъагъэм итхэу агъэфедэшъуныр. Гушылэзэгъусэ зэпхыгъэхэм ахэт глаголхэр апэрэшъхьэм ыкли ящэнэрэшъхьэм, зы пчъагъэм арытхэу агъэфедэшъунхэр.</p>
<p>9. Кьолэбзыухэр (урокхэу 53–57). Кьолэбзыумэ ацлэхэр зэтэгашлэх. Кьолэбзыухэм зызэрагъэпсырэ шыклэхэр. Кьолэбзыухэм тыналэ атет. Жэнэ Кьырымыз. Бзыумэ яорэд.</p>	<p>Кьолэбзыухэм ацлэхэр ашлэныр. Ахэмэ ягъэпсыклер шыклер нэшанэхэм кьатегушылэшъунхэр. Кьолэбзыухэм уналэ зэратетын фаер ашлэу, ахэм зэрадзеклохэрэр кьалотэшъоу гэсэгъэнхэр. Жэнэ Кьырымызэ ытхыгъэ усабэхэр оредышъом зэрэралъхьагъэхэр ягъэшлэгъэныр. Оредхэр кьалохэзэ, ясэнаушыгъэ хэгъэхьогъэныр. Адыгабзэр шлу ягъэльэгуныр.</p>	<p>Кьолэбзыухэм ацлэхэр кьызэрыклер гушылэхэр: бзыу цыклу, пцлашхьу, кукуу, кьандж, тыгъурыгъу, кьолэжъ, бгъэжъ. Кьолэбзыумэ ашлэхэрэр кьызэрыклер гушылэхэр: щыт, щыс, макло, мэпклэгэ-лътатэ, мэбыбы. Кьолэбзыухэм зэралъплгэхэрэ шыклер кьызэрыклер фразэр: Нэбзий кьолэбзыухэм шкьун ареты. (Сэ кьолэбзыухэм шкьун ясэты.) Кьолэбзыухэм шкьуныр ашыпы. Гушылэхэр: бзыужъый, чэтжъый.</p>	<p>Глаголэу «мэбыбы» мьдэныгъэ шъуашэм итэу. Суффиксэу -жъый зыфилорэм имэхьан.</p>
<p>10. Гъатхэр (урокхэу 58–63). Ильэсым иуахътэмэ ацлэхэр. Гъэтхэ лъэхъаным чыопсым ипкыгъохэр зыфэдэхэр.</p>	<p>Клэлэеджаклохэр кьэзыуцухьэрэ дунаим кьыхэхьухьэрэ-кьыхэшлэхьэхэрэм альпылгэнхэм фэплугъэнхэр, ац дэхагъэу хэлыр альэгъуныр.</p>	<p>Ильэсым иуахътэхэм ацлэхэр. Гъэтхэ чыопсым инэшанэхэр кьэзыгъэльэгъорэ эптитетхэр: тыгъэ, ошьогу шхуантл, уцы, чъыг шхуантл, бзыухэр кьэбыбыжыхь.</p>	<p>Хьурэ-шлэрэр кьэгушылэрэм ылъэныкьоклэ гъэзагъэу зэрэщытыр кьэзыгъэльэгъорэ приставкэр: кьэ- (кьы-).</p>
<p>Гушылэхэу «шхуантлэ», «уцышьо» адыгэмэ зэрагъэфедэхэрэ шыклер. Дунаир зыщыфэбэ уахътэхэм клэлэцыклухэр шагум зэрэщыджэгухэрэ джэгуклэхэр.</p>	<p>Гъатхэм чыопсыр зыфэдэм фэгъэхьыгъэ кьэлотэн цыклу кьашлэшъуныр. Дунаир зыщыфэбэ лъэхъанхэм клэлэцыклухэр шагум зэрэщыджэгухэрэ джэгуклэхэм афэгъэхьыгъэ кьэлотэн цыклу зэхагъэуцошъуныр. Ежъхэм якласэу зэрэджэгухэрэ джэгуклэр кьалошъуныр.</p>	<p>Клэлэцыклухэр шагум зэрэщыджэгухэрэ джэгуклэхэр кьызэрыклер гушылэзэгъусэ зэпхыгъэхэр: лэгуао ешлэ, классикклэ мэджэгу, хьэрэнэ ешлэ.</p>	<p>Глаголхэр апэрэшъхьэм, зы пчъагъэм итхэу.</p>
<p>11. Хэтэрыклер (урокхэу 64–68). Хатэм сыда кьыдаклерэр. Сыд фэдэха хэтэрыклер. Сиклэсэ хэтэрыклер. Симыклэсэ хэтэрыклер.</p>	<p>Яинагъэ-яцыклугъэ, ятеплэ, яплышьо кьыдалозэ, хэтэрыклер кьатхыкьашъунхэр. Хэтэрыклер якласэмэ – ямыкласэмэ кьалошъуныр.</p>	<p>Гушылэхэр: хэтэрыклэхэм ацлэхэр, хатэ, хэтэрыкл. Фразэхэр: Тэ тихатэ хэтэрыклер дэтых. Кьэбыр ины, гъожьы, хурай. Сэ помидорыр сиклас. Адам кьэбаскьэр иклас. Сэ бжыныфыр сикласэп. Адам гыныпльыр икласэп.</p>	<p>Глаголхэр апэрэшъхьэм ыкли ящэнэрэшъхьэм, зы пчъагъэм итхэу агъэфедэнхэр. Глаголыр мьдэныгъэ шъуашэм итэу агъэфедэныр.</p>

<p>Зэнэкьокъухэр. Проектхэр. Синыбджэгъу пае открытк. Хэт икомандэ цагубзыухэр нахь дэгъоу ышIэхэра. Хэт икомандэ къолэбзыухэр нахь дэгъоу ышIэхэра. ПщэрыхъакIохэм язэнэкьокъу.</p>	<p>ТемэхэмкIэ зэрагъэшIагъэр агу зэрэраубытагъэр ауплъэкIужьыныр. Купым хэтхэу Iоф ашIэшъуным кIэлэеджэкIо цIыкIухэр фэгъэсэгъэнхэр. ЗэгурыIошъухэу, Iуагъэ зэдашIышъоу, пшъэрыль агъэуцушъоу, пшъэрыльэу зыфагъэуцужъыгъэр агъэцэкIэжъышъоу гъэсэгъэнхэр. Ятворческэ IэпэIэсныгъэхэм ахэгъэхъогъэныр.</p>		
<p>КIэджыкIыжын (урокхэу 69–70).</p>			

Я II-РЭ КЛАССЫР – сыхь. 70-рэ

Ятлонэрэ ильэс еджэгьур зэрэщытэу зыфэгъэхыгыгээр еджаклэрэ тхаклэрэ еджэкло цыклухэм ягъэшлэныр ары. Урысыбзэм елытыгъэмэ адыгабзэм макъэу хэтыр зэрэбэм кыыхэклэу адыгэ алфавитым буквэу хэтыри зэрэбэр, адыгэ алфавитыр урыс алфавитым техыгъэу зэрэщытыр, адыгабзэр ягъэшлэнымклэ урысыбзэмклэ шлэныгъэу ялэхэр гъэфедэгъэнхэ зэрэфаер – ахэр зэклэ кыдэлъытагъэхэу, еджаклэрэ тхаклэрэ клэлэеджаклохэм зыщаригъашлэрэ этапым анахъэу клэлэегъаджэм ыналэ зытыригъэтын фаехэр урысыбзэм хэмыт макъэхэу адыгабзэм хэтхэр ары. Ащ кыкларырп урысыбзэми, адыгабзэми якъэлуаклэхэмклэ ыкли ятхыклэхэмклэ щызэтефэрэ буквэхэмрэ макъэхэмрэ лэпэдэлэл шыгъэнхэр. Ятлонэрэ классым иапэрэ урокхэр а лэфшлэным фэгъэхыгыгъэхэмэ ишлуагъэ къяклошт. Апэрэ ильэс еджэгъум клэлэеджаклохэр нэлуасэ зыфэхъугъэ гущылэхэр ялэпылэгъухэу, урысыбзэм хэт макъэхэу адыгэ гущылэхэм ахэтхэр къахагъэщых, ахэм яхъарыфхэр атхых. Макъэхэу урысыбзэми адыгабзэми ащызэтефэхэрэм, [буквэхэу г-р (гыныплъ, мэгыклэ, ау: груша, книга) ыкли л-р (мэлы, мылы, блэ, ау: лампа, мало, плохо) ахэмытхэу] ябуквэхэр зэфэдэу бзитлуми зэрэщатхыхэрэр клэлэегъаджэм агурегъало.

Урысыбзэмклэ шлэныгъэу ялэхэр лэубытыплэ шыгъэхэу клэлэеджэкло цыклухэр адыгабзэм хэт макъэхэм нэлуасэ афэшлыгъэнхэр зэрэлэрыфэгъум дыкыгъоу, адыгабзэм инэшанэхэм апэшлуеклоу ашлэрэбзэм (урысыбзэм) кыыхафэрэ чыплэхэм яягъэ къяклоу кыыхэклы. Интерференция зыфалоу бзэшлэныгъэм ыгъэунэфыгъэ явлениер мыщ кыыхэхъэ: урысыбзэм инэшанэхэр еджэкло цыклухэм адыгабзэм къахыжыкы. Анахъэу ар зэпхыгъэр мэкъэ зещэхэу урысыбзэми адыгабзэми зитхыклэхэр зэтефэхэу, ау зикъэлуаклэхэр зэфэшхъафхэр арых: а, е, и, о, у, э, ы. Нахъ кыиныжъ къзышырэр ахэмклэ урысыбзэм кыщагъэлъэгъорэ макъэхэр адыгабзэми зэрэхэтхэр, ыкли ахэр адыгабзэм нэмыклэу кызыррашагъэлъагъохэрэр ары. Ащ кыыхэклэу, клэлэеджаклохэм макъэхэмрэ буквэхэмрэ зэхамыгъэлуаклэхэу къалонхэм пае, мыщ фэгъэхыгыгъэ таблицэ клэлэегъаджэм илэн фае. Зыщыклагъэ хъурэм къэс, таблицэм кыыригъаджэхэ е ежъ къеджэзэ кыкларыгъэлотыкыжъ зыхъуклэ, а буквэ-макъэхэм якъэлуаклэрэ ятхыклэрэ клэлэеджаклохэм тлэку-тэклузэ агу раубытэшт.

Мэкъэ лужъухэу тамыгъитлу-тамыгъишккэ тхыбзэм кыщытыгъэхэм, джащ фэдэжъабзэу, клэлэеджаклохэм еджэклэ-тхаклэ ягъэшлэным кыныгъо гъэнэфагъэ кыыхалъхъащт. Ащ игъусэу етлани ахэмэ буквэ-пычыгъохэр кызырратеклэхэрэм тэрэз еджэныр ыкли тэрэз тхэныр къегъэхылылэ. Анахъэу ар зэхылаагъэр буквэхэу ыкли буквэ-пычыгъохэу хэушхъафыкыгыгъэ къялуаклэ зилэхэр арых.

Зэдгъэпшэных. Апэрэ купыр: гъ + у = гъу; къ + у = къу; пл + у = плу; тл + у = тлу; хъ + у = хъу; гъ + о = гъо; къ + о = къо; пл + о = пло; тл + о = тло; хъ + о = хъо. Ятлонэрэ купыр: гу, дзу, жъу, клу, цу; шъу, шлу, го, дзо, жъо, кло, цо, шъо, шло. Мэкъэ лужъухэм ябуквэхэу буквитлу зэгъусэм укызыреджэщтым фэдэу кызаджэхэрэм ятаблицэу ыкли мэкъэ лужъухэм ябуквэ-пычыгъохэу хэушхъафыкыгыгъэ еджэклэ-къялуаклэ зилэхэм ятаблицэхэу ящэнэрэ классымклэ егъэджэн тхылым ифорзац кыщытыгъэхэм клэлэегъаджэм игъорыгъоу къаригъаджэхэ зыхъуклэ, лэфшлэныр нахъ гъэпсынклэгъэнымклэ фэдэ кыытышт.

Мы лъэханым урысыбзэм хэмыт макъэхэу адыгабзэм хэтхэм ягъэуцун игъэклотыгъэу лэф дэшлэгъэн, зыщыклагъэм – макъэр тэрэзэу къялогъэным пае, ащ игъэпсын хэлэжъэрэ пкынынэ-лынэхэм ягъэпсыклэ (артикуляцием) клэлэцыклухэм аналэ тегъэтыгъэн фае. (Адыгабзэм хэт макъэхэм яртикуляциехэр зыфэдэхэр ятлонэрэ классым пае егъэджэн тхылым игъусэ методическэ лэпылэгъум кыщытыгъэх.) Ащ дыкыгъоу жэрылуабзэм ихэгъэхьонклэ, адыгабзэм ишапхъэхэр жэрылуабзэм ыкли тхыбзэм ашамыукъонхэмклэ клэлэеджаклохэм лэф адэшлэгъэн фае.

Сыд фэдэрэ этапы, щыгъупшагъэ фэмыхъоу, едгъаджэхэрэм аналэ зытегъэтыгъэн фаер гущылаклэу зэрагъашлэрэм изэхэтыкл ары. А шыккэм адыгабзэм ихабзэхэр, ишапхъэхэр нахъ агурегъэлотыкы, бзэр нахъ зэхашлэу ыгъэсэщтых, ащ изэгъэшлэн психологическэу нахъ псынклэ къяфишышт.

Мы ильэс еджэгъум пшъэрыль шхъафэу къяуцухэрэм ащыщых адыгэ макъэхэр зэклэ тэрэзэу къялохэу, ахэм ябуквэхэр атхышъухэу, пычыгъохэм, гущылэхэм, гущылэзэгъусэхэм, гущылэхыгыгъэ гъэпсынклэгъэ кызырратекло клэлэхэм къярыклэхэрэр къягурылохэу, ахэм интонацие тэрэзклэ къяджэхэу клэлэеджаклохэр гъэсэгъэнхэр. Мыщ дэжъым апэрэ ильэсым зэрагъэшлэгъэ гущылэхэр еджаклэ зыщызэрагъашлэрэ лъэханым къябэклэхэу щытын зэрэфаем клэлэегъаджэм ыналэ тыригъэтыныр ипшъэрыль. Янэлосэ гущылэхэр зыхэт текстым еджэкло цыклухэр кыыригъаджэхэ зыхъуклэ, еджаккэм икъяулайныгъэхэр ахэм алэкигъэхъанхэр клэлэегъаджэм нахъ псынклэ фэхъушт, заджэхэрэр ежъ клэлэеджаклохэми нахъ ашлогъэшлэгъонышт.

Еджэнымрэ тхэнымрэ ягъусэу, клэлэеджаклохэм ягущылалэ зегъэушъомбгъугъэн, гущылэн-зэдэгущылэнымклэ, пкыгъо зэфэшхъафхэм къятегущылэнхэмклэ алэклэлэ амалхэм ахэгъэхъогъэн фае.

Жэрылуабээр

Тхэн – еджэным фэгъэхьыгъэ темэхэмрэ жэрылуабэем фэзыгъасэхэрэ ситуациехэмрэ	Егъэджэн пшээрълэхэмрэ кIэух гухэлэхэмрэ	Лексикэр ыкIи фразэхэр	Грамматическэ материалыр
<p>Урокэу 1. Адыгэ хьарыфылъэм изэхэтыкI. Мэкъэ зэрэщэ буквэхэу якъэуакIэхэмкIэ ыкIи ятхыкIэхэмкIэ урысыбзэми адыгабзэми шызэтефэхэрэр. Нэлосэзэфэхуныр.</p>	<p>Апэрэ классым темэу шакIугъэхэм ялексикэ гъэпытэгъэныр ыкIи зегъэушъомбгъугъэныр. Адыгэ хьарыфылъэм изэхэтыкIэ обзортэу нэлуасэ фэшIыгъэнхэр.</p>	<p>Апэрэ илъэс еджэгъум зэрагъэшIэгъэ гушыIэхэу хьарыф къызэрыкIохэмкIэ зэхэтхэр: чэмы, чэты, нэфын, матхэ, щыт, щыс, цацэ, цацэхэр.</p>	<p>ПкъыгъуацIэхэр зы пчъагъэм ыкIи бэ пчъагъэм арытхэу.</p>
<p>Урокэу 2. Мэкъэзешэ буквэу А а. Тиунагъо. ТиеджапIэ.</p>	<p>Еджэным, джэгуным хэтхэу, нэмыкI чыпIэхэм арытхэу зылуацIэхэрэм агурылонхэр.</p>	<p>Мыр тэ тикабинет. Тикабинет ины, дахэ, нэфын. Мыр тэ тиунагъо. Тиунагъо ины. Ситатэ (сшы, сшыпхъу) ыцIэр</p>	<p>Зыер къэзыгъэлъэгъорэ приставкэр апэрэшхьэм, зы пчъагъэм ыкIи бэ пчъагъэм арытхэу: си-; ти-.</p>
<p>Урокэу 3. Мэкъэзешэ буквэу У у. Сиурам.</p>	<p>Урамэу зыщыпсэхэрэм фэгъэхьыгъэ упчIэ-джэуапэу зэхэт зэдэгущыIэгъу ашышъуныр.</p>	<p>– Сьд фэдэ урамым ущыпсэура? – Сэ урамэу ...м сыщэпсэу.</p>	<p>Юфыр зыщыхурэ чыпIэр къызэрыкIрэ гушыIэм икIэух (-м).</p>
<p>Урокэу 4. Мэкъэзешэ буквэу О о. Машха, ешха? Шхынхэр. Дежурнэхэр.</p>	<p>Ежхэр зэрэшхэхэрэр ыкIи ашхырэр къалошгъуныр. КлассымкIэ дежурнэм фэгъэхьыгъэ упчIэ-джэуапэу зэхэт зэдэгущыIэгъу ашышъуныр. Зыгорэм ынэпкъ-пэпкъ къатхыхъашъуныр.</p>	<p>Сэ сэшхэ. Сэ мандарин сэшхы. Тэ тэшхэ. Тэ мыIэрысэ тэшхы. – Ора непэ дежурнэр? – Ары, сэры непэ дежурнэр.</p>	<p>Глаголхэу «шхэн», «шхын» зыфиохэрэм язэокIыкI.</p>
<p>Урокэу 5. Мэкъэзешэ буквэу Ы ы. Унагъом илъ Iахьылныгъэ зэфыщытыкIэхэр.</p>	<p>КIэлэегъаджэм, ялэгъухэм адзгущыIэхэзэ, унагъом Iахьылныгъэ зэфыщытыкIэу илхэр къалошгъунхэр.</p>	<p>Алэнушкэ Иванушкэ ышыпхъу. Иванушкэ Алэнушкэ ыш. Алэнушкэ ынэхэр уцышъо.</p>	<p>Iахьылныгъэр ыкIи нэпкъ-пэпкъыр зыер къэзыгъэлъэгъорэ приставкэу ы-.</p>
<p>Урокэу 6. Мэкъэзешэ буквэу И и. Сэнэхъатхэр.</p>	<p>Урамэу зыщыпсэхэрэм фэгъэхьыгъэ упчIэ-джэуапэу зэхэт зэдэгущыIэгъу ашышъуныр. ЯIахьылхэр зыщыпсэхэрэ чыпIэр къалошгъуныр.</p>	<p>Сьд фэдэ урамым ущыпсэура? – Сэ урамэу ...м сыщэпсэу. Сшыпхъу Москва дэс (щэпсэу).</p>	<p>Зыер къэзыгъэлъэгъорэ приставкэу и-.</p>
<p>Урокэу 7. Мэкъэзешэ буквэу Э э. Сынысхъап.</p>	<p>Нысхъапэм ынапэ къатхыхъашъуныр.</p>	<p>Сынысхъапэ ынэхэр дахэх, ынапцэхэр псыгъо.</p>	<p>Нэпкъ-пэпкъыр зыер къэзыгъэлъэгъорэ приставкэр ящэнэрэшхьэм итэу.</p>
<p>Урокэу 8. Мэкъэзэрэщэ буквэу I. Адыгэ шхынхэр.</p>	<p>Адыгэ шхынхэм ацIэхэр ашIэнхэр. Шхынхэм афэгъэхьыгъэ къэIотэн (высказывание) кIэкIхэр ашышгъунхэр.</p>	<p>ГушыIэхэр: щыпс, пIастэ, къуае, шхын, мыIэрыс, къужьы, щхыу. Щыпсыр (пIастэр, щхыур) – адыгэ шхын. Синанэ щыпс иI. Нанэ ищыпс стыр.</p>	<p>Зыер къэзыгъэлъэгъорэ приставкэу и-.</p>
<p>Урокэу 9. Буквэзэгъусэу Ia. Урокэу 10. Буквэзэгъусэу Io. КIэлэеджэкIо хьупхэхэр. Сэнэхъатхэр. Нахьыгъэхэм аIорэр тэшIэ.</p>	<p>КIэлэеджакIом урокым зызэрэщигъэпсын фаер ашIэнэу, глаголхэр ящэнэрэшхьэм, зы пчъагъэм арытхэу ац къытегушыIэшгъунхэр. Сэнэхъат зэфэшхьаф зытIущхэм апылъ цыфхэм юфэу агъэцакIэхэрэр</p>	<p>Сюзаннэ Iасэу щыс, дэгъоу еджэ. Ар кIэлэеджэкIо дэгъу. Сэ ськIэлэеджакIу. Сэ Iасэу сыщыс, дэгъоу седжэ. Iазэ, лётчик, спортсмен. Iазэм (кIэлэегъаджэм, лётчикым, спортсменым) сыда ышIэрэр?</p>	<p>Наречиехэр пльышгъуацIэхэм къазэрэтекIхэрэр. дахэ – дахэу Iасэ – Iасэу дэгъу – дэгъоу</p>

	кьаIoшъунхэр. Ащ фэгъэхьыгъэ упчIэ-джэуапэу зэхэт зэдэгущыIэгъу зэдашышъуныр Ушъый усэ сатыр цIыкIухэр кьаIoхэзэ, нахьыжъхэм аIорэр агъэцэкIэн зэрэфаер кьагурыгъэIoныр. Адыгабзэм идэхагъэ зэхашIэныр, шIу альэгъуныр.	Iазэр (кIэлэгъаджэр, спортсменыр, лётчыкыр) мэIазэ (регъаджэх, мачъэ, мэбыбы.) CeIoфытэ синэнэжъы, CeIoфытэ ситэтэжъы. Cэ сафакIo ашIoигъом, СыкъэкIoжъы ренэу игъом.	
Урокэу 11. Мэкъэзэрэщэ буквэу Iу. КIэлэгъаджэмрэ кIэлэеджакIoхэмрэ.	Урокым кIэлэгъаджэмрэ кIэлэеджакIoхэмрэ щашIэхэрэм фэгъэхьыгъэ кьэIoтэн кIэкI цIыкIухэр, ащ фэгъэхьыгъэ упчIэ-джэуапэу зэхэт зэдэгущыIэгъу кIэкIхэр ашIышъунхэр.	КIэлэгъаджэр доскэм Iут. Ащ урокыр кьeIуатэ. КIэлэеджакIoхэр кIэлэгъаджэм едэлух. – КIэлэгъаджэм (кIэлэеджакIoм) сыда ышIэрэр? – КIэлэгъаджэм ...	ЧыпIэр кьэзыгъэльэгъорэ приставкэу Iу-
Урокэу 12. Буквэзэгъусэхэу Ии, Иы. Изын тыкIэлъIу.	Зыгорэ ашIэнэу фаехэ зыхъукIэ, Изын кьаратынэу кIэлэгъаджэм (нахьыжъхэм) зэралъIунхэ фаер ашIэныр ыкIи ащ фэдэ лъэлукIэ зафагъэзэшъуныр.	– Назрэт Кимовна, классым сикIы хъуцта? – Нэнэжъ, цагум ськIo хъуцта?	
Урокэу 13. Буквэзэгъусэхэу Ie, Iэ. Унагъом исхэм агъэцэкIэрэ Ioфыгъохэр. Урокэу 14. «I» зыхэт буквэзэгъусэхэр	Унагъом исхэм агъэцэкIэрэ Ioфыгъохэм кIэкIэу кьатэгущыIэшъунхэр.	Синанэ мэгыкIэ. Миланэ синанэ дэлэпыIэ.	Глаголхэр (мэгыкIэ, мэпщэрэхьэ, дэлэпыIэ) яцэнэрэшъхьэм, зы пчъагъэм итхэу.
Урокэу 15. Мэкъэзэрэщэ буквэу Iл л. ТызыгъэгумэкIырэ Ioфыгъом тыкIэупчIэ.	АшIэ ашIoигъоу зыгъэгумэкIыхэрэ Ioфыгъом кIэупчIэшъунхэр. Ащ фэдэ упчIэ кьаратмэ, джэуап аратыжъышъуныр. Ioфыр зыщыгъэцэкIэгъэ чыпIэр кьыдалозэ, гущыIэхыгъэ кьызэрыкIo убгъугъэхэр зэхагъэуцошъуныр.	– Нанэ сыда иIэр? – Нанэ чэтлэпс иI. – Алуй тыдэ щыIа? – Алуй мылым тет. – Мыр хэт иуна? – Мыр сэ сиун.	УпчIэ оборотхэр: _____ сыда иIэр? _____ тыдэ щыIа? Мыр хэт и_____а? Ioфыр гъэцэкIагъэ зыщыхьурэ чыпIэр кьызэрыкIрэ гущыIэм икIэх (-м). УпчIэу «Тыдэ?» (Где?) зыфагъэуцурэ пкыгъуацIэм икIэх (-м).
Урокэу 16. Мэкъэзэрэщэ буквэу Г г. Урокэу 17. Мэкъэзэрэщэ буквэу Гу гу. Адыгэ Республикэм цIыф лъэпкъэу исхэр. Лъэпкъ шъуашэхэр. Жэнэ Къырымыз, Тхьабысымэ Умар. «Синан».	Адыгэ Республикэм лъэпкъ зэфэшъхьафыбэ зэрысыр, ахэм шъошэ зэфэшъхьафхэр зэралэхэр ягъэшIэныр. Лъэпкъ зэгурыIoныгъэм, шъхьэкIафэ зэфэшIыжыным фэлIугъэнхэр. Адыгэ усакIoхэм, композиторхэм атхыгъэ произведениехэр зэрагъэшIэнхэр. Адыгэ литературэр, творчествэр шIу альэгъуныр. Яснаушыгъэ хэхъоныгъэхэр егъэшIыгъэнхэр.	ГущыIэхэр: адыг, урыс, ермэл, шъуашэ. Cэ сыадыг (сыурыс, сыермэл.) Нарт – адыг, Вовэ – урыс, Армен – ермэл. Адыгэ шъуашэр дахэ.	ЛъымыкIoтэрэ глаголхэм яшъхьэ приставкэу сы- .

<p>Урокэу 18. Мэкъээрэщэ буквэу Къ къ. Урокэу 19. Мэкъээрэщэ буквэу Ку ку. Мэкъээрэщэ буквэу Къу къу. Тызыщыпсэурэ чыпIэхэр. Мыекъуапэ Адыгэ Республикэм игупч.</p>	<p>Адыгэ Республикэм, ежхэр, яIахьылхэр зыщыпсэурэ чыпIэхэм афэгъэхьыгъэ къэIотэн цыкIу зэхагъэуцошъуныр.</p>	<p>Сэ къалэм сыщэпсэу. Ситёте Псэйткыу щэпсэу. Сшы Москва дэс. Мыекъуапэ Адыгэ Республикэм игупч. Ар къэлэ дах. Мыекъуапэ иурамхэр къабзэх. Къэлэ паркыр ины, дахэ. Тикъалэ университетхэр, колледжхэр, фабрикэхэр, заводхэр дэтых.</p>	<p>Глаголэу «псэун» зыфилорэм шъхьэхэмкIэ ыкIи пчъагъэхэмкIэ иззокIын. Зыер къэзыгъэлъэгъорэ приставкэр (и-). ПкъыгуацIэхэр бэ пчъагъэм итхэу.</p>
<p>Урокэу 20. Мэкъээрэщэ буквэу Гъ гъ. ТичIыопс дахэ.</p>	<p>Чыопсым фэгъэхьыгъэ сурэтымкIэ зэдэгущыIэгъухэр зэдашIышъунхэр. Къэзыуцухьэхэрэ дунаим лбыплъэныгъэхэр щашIышъунхэр. Чыопсым идэхагъэ зэрэзэхашIэрэр амакъэкIэ къагъэлъэгъоныр.</p>	<p>Тыгъэр къепсы. Уцыр къэкIы. Къэгъагъэхэр къэкIых. Сыдэу даха тидунай!</p>	<p>УпчIэ, Iэтыгъэ гушыIэухыгъэхэр. Глаголхэр ящэнэрэшъхьэм, зы пчъагъэм итхэу.</p>
<p>Урокэу 21. Мэкъээрэщэ буквэу Лъ лъ. Пкъыгъохэр зидэщылъ чыпIэхэр. Урокэу 22. Буквэхэу «гъ», «къ», «лъ» якIэджыкIыжыын.</p>	<p>ЛымыкIотэрэ глаголэу «щылъын» зыфилорэм чыпIэ приставкэ зэфэшъхьафхэр къыпыхьэхэу (тель, илъ, дэль) зыхэт гушыIэухыгъэ къызэрыкIохэмкIэ пкъыгъор зидэщылъыр къалошъуныр.</p>	<p>Тхылъыр щылъ. Тхылъыр столым тель. Тхылъыр шкафым дэль. Тхылъыр Iалъмэкъым илъ.</p>	<p>ЧыпIэ приставкэхэу те-, дэ-, и-.</p>
<p>Урокэу 23. Мэкъээрэщэ буквэу Хъ хъ. Сигупсэхэр. Сигупсэхэм агъэцэкIэрэ Iофыгъохэр.</p>	<p>Яунагъо исхэм ацIэхэр, ашIэрэр къыдалозэ, ахэмэ афэгъэхьыгъэ къэIотэнэу гушыIэухыгъэ къызэрыкIо кIэкIэхэмкIэ зэхэтыр зэхагъэуцошъунхэр.</p>	<p>Мыр синан. Синанэ ыцIэр Айшэт. Синанэ мэгыкIэ. Мыр синэнэжъ. Синэнэжъ ыцIэр Хъарет. Синэнэжъ мэгыкIэ. Мыр ситэтэжъ. Ситэтэжъ ыцIэр Хъалид. Ситэтэжъ пхъэ екъутэ. Сшы цыкIу хъэренэ ешIэ.</p>	<p>Глаголхэр ящэнэрэшъхьэм, зы пчъагъэм итхэу.</p>
<p>Урокэу 24. Мэкъээрэщэ буквэу Чъ чъ. Унашъо тэтышъу.</p>	<p>Мэкъээрэщэ буквэу «чъ» зыхэт гушыIэхэр хэтхэу гушыIэухыгъэ къызэрыкIохэр зэхагъэуцошъунхэр.</p>	<p>ГушыIээгъусэ зэпхыгъэу «пчъэр къыIухы»: Самир, пчъэр къыIух! Самирэ пчъэр къыIухы.</p>	<p>МыIэтыгъэ ыкIи Iэтыгъэ гушыIэухыгъэхэр.</p>
<p>Урокэу 25. Мэкъээрэщэ буквэу Жъ жъ. Синэнэжъ щэламэ егъажъэ.</p>	<p>Мэкъээрэщэ буквэу «жъ» зыхэт гушыIэхэр хэтхэу мыIэтыгъэ ыкIи упчIэ гушыIэухыгъэ къызэрыкIо кIэкIэхэр зэхагъэуцошъунхэр.</p>	<p>Синанэ щэламэ егъажъэ. О уинанэ щэламэ егъажъа?</p>	<p>МыIэтыгъэ ыкIи упчIэ гушыIэухыгъэхэр.</p>
<p>Урокэу 26. Мэкъээрэщэ буквэу Шъ шъ. Псэушъхьэмэ ацIэхэр. Урокэу 27. «Ъ»-м къыгъэпсырэ буквэхэм якIэджыкIыжыын.</p>	<p>Псэушъхьэ Iэлхэм ацIэхэр ашIэнхэр. Ахэм характеристикэ кIэкIэхэр къаратышъунхэр. IурыIупчъэр къалозэ, адыгабзэм хэт макъэхэр къызэраIошъухэрэр нахьышIу ашIыныр.</p>	<p>Мышъэр шъэджашъ. Мышъэр (джэгуалъэр) шъабэ. Шъынэр дахэ, шъабэ. Мышъэ шъэджашъэр шъабэу мэIушъашъэ. Ищырыжъые пшъыгъэу хэчыые.</p>	<p>Суффиксэу «-жъый» зыфилорэм иIэкIоцI мэхъан.</p>
<p>Урокэу 28. Мэкъээрэщэ Iужъухэм ябуквэхэу Гъу гъу, Жъу жъу, Къу къу, Хъу хъу. Шхынхэм ацIэхэр.</p>	<p>Мэкъэ Iужъухэр зыхэт гушыIэхэр агъэфедэхэзэ, гушыIэухыгъэ къызэрыкIо кIэкIэхэр зэхагъэуцонхэр. Шхынхэм ацIэхэр.</p>	<p>Мыр хъурмэ. Мыр къужъыпс. Мыр адыгэ къуае. Осыр мэжъу. Къантемыр тэ тигъунэгъу.</p>	<p>Къэзыгъэлъэгъорэ цIэпапкIэу «мыр».</p>

<p>Урокхэу 29, 30. Буквэхэу Жьу жьу, Шьу шьу. Буквэ- пычыгьохэу «жьо», «шьо» зыфиохэрэм яхушъхьафыкыгьэ къеджакI. Урокхэу 31. Зэпыщыт мэхьанэ зиI гушыIэхэр.</p>	<p>Мэкьэ Iужьухэм ябуквэхэу, буквитIу зэготэу кьызаджэхэрэм ахамыгьэкIуакIэхэу, хэушъхьафыкыгьэ къеджакIэ зиIэхэм тэрээу къяджэхэу гьэсэгьэнхэр. Зэпыщыт мэхьанэ зиI гушыIэхэр агьэфедэхэзэ, адыгабзэмкIэ яшIэныгьэхэм зэрагьэушъомбгьуныр.</p>	<p>Мылыр (осыр) мэжьу. МыIэрысэр нэшъу. Лэпсыр мажьо. Шьоры непэ дежурнэр. Тыгьэнгуащ, епль ошьогум! Тыгьэнгуащ, Сэтэнай, шьуепль ошьогум! Шьуамбгьо – бгьузэ; гьумы – псыгьо; лягэ – лъхьанчэ; къегьэжьу – къегьэщты.</p>	<p>Фэгьээгьэ гушыIэухыгьэхэр. Нэбгырабэмэ зафэбгьазээу уадэгушыIэ зыхьукIэ, приставкэу глаголым кьыпыхьэрэр (шьу-). Зэпыщыт мэхьанэ зиI гушыIэхэр.</p>
<p>Урокхэу 32. Адыгэ Республикэм ибыракъ. Урокхэу 33. Фэгьээгагьэр.</p>	<p>Адыгэ Республикэм ибыракъ зыфэдэр ашIэныр. ГушыIэухыгьэ кьызэрыкIо кIэкIэхэмкIэ ар кьатхьышъуныр. Зы нэбгырэ (нэбгырабэмэ) унашъо фашIышъуныр (афашIышъуныр).</p>	<p>Мыр Адыгэ Республикэм ибыракъ. Быракъыр уцышъо. Быракъым жьуагьохэр, щабзэхэр тетых. Жьуагьохэр пшыкIуIу мэхьух. Щабзэхэр щы мэхьух.</p>	<p>Кьэзыпчьырэ пчьэгьацIэхэр 10-м нэсу. ГушыIэухыгьэм хэт подлежащэмрэ сказуемэмрэ зэрагьэкIунхэр. Унэшъо гушыIэухыгьэхэр.</p>
<p>Урокхэу 34. Мэкьээрэщэ буквэу KI кI. ХэтэрыкIэхэм ацIэхэр. Нэнэжь ихатэ. ХэтэрыкIэу сикIасэр (симыкIасэр).</p>	<p>ХэтэрыкIэхэм ацIэхэр ашIэнхэр. ХэтэрыкIэхэр якIасэхэмэ – ямыкIасэхэмэ кьалотышъуныр. ЗыдэгущыIэхэрэм хэтэрыкI гьэнэфагьэ горэ икIасэмэ еупчIышъунхэр, ацI фэдэ упчIэ кьаратмэ, джэуап атыжышъуныр.</p>	<p>ГушыIэхэр: хатэ, хэтэрыкI, кьэкIы, кьышъэкIы, кьэбаскъ, кьэбы. Нэнэжь ихатэ хэтэрыкIэхэр кьышъэкIых. – Кьантемыр, о кьэбаскъэр уикIаса? – Ары (хьау), сэ кьэбаскъэр сикIас (сикIасэп). КIалэм кьэбыр икIас (икIасэп).</p>	<p>ХэтэрыкIэхэм ацIэхэр зы пчьагьэм ыкIи бэ пчьагьэм арытхэу. ГушыIэухыгьэм иподлежащэрэ исказуемэрэ ящэнэрэшъхьэм, бэ пчьагьэм итхэу.</p>
<p>Урокхэу 35. Мэкьээрэщэ буквэу «кI»-м иятIонэрэ мэхьан.</p>	<p>ЧыпIэу зидэщытым елъытыгьэу буквэу «кI»-м укьызэреджэщт шыкIэр зэрээблэхурэр ашIэныр. Буквэм имэкьитIу зэхамыгьэкIокIэныр.</p>	<p>ГушыIэхэр: кIалэ, шкIэ, кIэракI, ос IашкI, кьэкIы, зегьэпскIы. КIалэхэр ос IашкIэкIэ мэджэгух. КIалэм зегьэпскIы.</p>	<p>Буквэу «кI» чыпIэу зидэщытым елъытыгьэу укьызэреджэн фаер.</p>
<p>Урокхэу 36. Мэкьээрэщэ буквэу II лI. Саусэрыкьо – нарт кIал. Саусэрыкьо нартхэм афишагьэр. Саусэрыкьо исурэт Адыгэ Республикэм игерб тет.</p>	<p>Нарт эпосым щышъ лъыхьужь шъхьаIэу Саусэрыкьорэ ацI янэу Сэтэнайрэ нэлуасэ афэшIыгьэнхэр. ГушыIэухыгьэ кьызэрыкIо кIэкIэхэмкIэ Саусэрыкьо характеристикэ кьыратышъуныр.</p>	<p>ГушыIэхэмрэ гушыIэзэгьусэ зэпхыгьэхэмрэ: лIы, лIыблан, чьиIэ малIэ, мэлакIэ малIэ. Саусэрыкьо – нарт кIал. Саусэрыкьо Сэтэнай икIал. Саусэрыкьо кIэлэ лIыблан. Нартхэр чьиIэ малIэх, мэлакIэ малIэх. Саусэрыкьо исурэт Адыгэ Республикэм игерб тет.</p>	<p>Зыер кьэзыгьэлъэгьорэ приставкэр (и-). ГушыIэухыгьэм хэт гушыIэхэм язэгьэкIун.</p>
<p>Урокхэу 37. Мэкьээрэщэ буквэу III пI. Синэнэжь сынаIэ тет.</p>	<p>Зыныбжь хэкIотагьэхэм унаIэ атетын зэрэфаер ягьэшIэныр –гукIэгьуныгьэ ахэльэу пIугьэнхэр. Ар зэрагьэцакIэрэ шыкIэр гушыIэухыгьэ кьызэрыкIо кIэкIэхэмкIэ кьалотэныр.</p>	<p>Синэнэжь пIэм хэль. Ар чьиIэ малIэ. Синэнэжь пIэтэхэу есэты. Синэнэжь лпIэ сикIас.</p>	<p>Iахьылныгьэр кьэзыгьэлъэгьорэ приставкэр (си-). Глаголэу «етын» апэрэшъхьэм, зы пчьагьэм итэу.</p>
<p>Урокхэу 38. Мэкьээрэщэ буквэу TI тI. Унэгьо псэушъхьэмэ цIэу афаусхэрэр.</p>	<p>Унэгьо псэушъхьэмэ цIэу афаусхэрэм нэлуасэ афэшIыгьэнхэр. Ахэм афэгьэхьыгьэ кьэлотэн кIэкIэхэр ашIышъунхэр.</p>	<p>ТишкIэ НэтIэфкIэ теджэ. НэтIэф ынатIэ фыжы, дахэ.</p>	<p>Нэпкъ-пэпкъыр зыер кьэзыгьэлъэгьорэ приставкэр (ы-).</p>

<p>Урокэу 39. Мэкъээрэщэ буквэу ЧI чI. Адыгэ Республикэм ичIыгу дахэ. Урокэу 40. Сызыщыпсэурэ чышIэр.</p>	<p>Къызэрыхухьэгъэхэ чIыгум идэхагъэ анаIэ тыргъэдзэныр, ащ гущылэухыгъэ кIэкI къызэрыкIохэмкIэ къытегущылэшунхэр. ЯчIыгу шыгушхукIыхэу, ар шIу альэгъоу пIугъэнхэр.</p>	<p>Адыгэ Республикэм ичIыгу дахэ! Сэ урамэу ...м сыщэпсэу. Ар чIыпIэ дэгъу, чIыпIэ дах. – Сыд фэдэ урамым о ущыпсэура?</p>	<p>Iэтыгъэ ыкIи упчIэ гущылэухыгъэхэр.</p>
<p>Урокэу 41. Мэкъээрэщэ буквэу ЦI цI. Нэлуасэ тызэфэхьу. Урокэу 42. Мыекъуапэ нансамблэ ыкIи ицIыф цIэрыIохэр.</p>	<p>АцIэрэ альэкъуацIэрэкIэ къяупчIэхэмэ, джэуап аратыжышIуныр. Нэлуасэ зыфэхьу ашIоигъом ежхэмэ ащ фэдэ упчIэкIэ зыфагъээзшIуныр. ЦIыф IэпIэсэ цIэрыIохэу СтIашъу Ю., ГъукIэ З., Еутых А. нэлуасэ афэшыгъэнхэр.</p>	<p>Сэ сцIэр Мадинат. СлъэкъуацIэр Къэрэтэбан. Сыда о пцIэр? Сыда плъэкъуацIэр? Ансамблэу «Ислъамыер» («Налмэсыр») цIэрыIу. Мыекъуапэ цIыф цIэрыIохэр дэсых.</p>	<p>ПкъыгъоцIэ – плышъоцIэ гущылээзгъусэм иятIонэрэ гущылэ бэ пчъагъэм исуффиксрэ кIэухымрэ къызэрэпыхъэхэр.</p>
<p>Урокэу 43. Мэкъээрэщэ буквэу ШI шI. Хэт сыда ышIэрэр? Хэт сыда ышIырэр? Урокэу 44. Бырсыр Абдулахь – сурэтышI.</p>	<p>Адыгабзэм икъэIокIэ хабзэхэм ащыщхэм нэлуасэ афэшыгъэнхэр: бзэр зэхашIэу, ащ психологическэу нахь пэблагъэхэу шыгъэнхэр. Глаголхэу «шIэн», «шIын» яIэIокIэ мэхъанэ къагурыгъэIоныр. Бырсыр Абдулахь ягъэшIэныр.</p>	<p>Гущылэхэр ыкIи гущылээзгъусэ зэпхыгъэхэр: сурэтышI, гъэшIэгъон, Iоф ешIэ, сурэт ешIы, унэ ешIы, пшIы мэхьух. Татэ Iоф ешIэ. Наф-Наф унэ ешIы. Чэтжыехэр пшIы мэхьух. СурэтышIым дахэу сурэт ешIы. Золушкэ хъупхъэу Iоф ешIэ.</p>	<p>ПлышъуацIэмэ наречиехэр къазэрэтеIкIхэрэр.</p>
<p>Урокхэу 45, 46. Мэкъээрэщэ буквэу KIу kIу. Буквэ-пычыгъоу «кIо». Тичыгхатэ. Чыгхэм къапыкIэхэрэр. ТиусэIошхохэр.</p>	<p>Буквэу «кIу» ыкIи буквэ-пычыгъоу «кIо» буквэу «кI»-м хамыгъэкIуакIэхэу тэрэзэу къеджэнхэр. Чыгхатэм къыдакIэхэрэ чыгхэм, ахэмэ къапыкIэхэрэм афэгъэхьыгъэ къэIотэн цIыкIу ашIышIуныр. Адыгэ ыкIи урыс усэIошхохэм ащыщхэм ацIэхэр къыраIонхэр.</p>	<p>Чыгмэ ацIэхэр: мыIэрысэ чыг, къужь чыг, чэрэз чыг. Гущылэхэр: чыгхат, чыггай, мышкIу, къыпэкIэ. Чыггаем мышкIу къыпэкIэ. Жэнэ Къырымызэ, Къуекъо Налбий, Александр Пушкиныр – мыхэр усэIошхох.</p>	<p>Гущылэу «усэIошху» зыфIорэм изэхэтыкI, имэхъан. ПкъыгъуацIэхэр зы пчъагъэм ыкIи бэ пчъагъэм арытхэу.</p>
<p>Урокхэу 47–49. Мэкъээрэщэ буквэу ШIу шIу. Буквэ-пычыгъоу «шIо». Пхъэшхьэ-мышхьэхэр. ХэтэрыкIхэр. ШхьэкIэфэныгъэ хэлэу тэгущыIэ. ДжэгукIэу «IэшIу-IушIу – IэшIу-IушIон».</p>	<p>Буквэу «шIу» ыкIи пычыгъоу «шIо» якъеджакIэ буквэу «шI»-м икъеджакIэ хамыгъэкIокIэныр. Ялэгъухэм, нахьыжхэм шхьэкIэфагъэ хэлэу адэгущыIэнхэр. Ягупсэ нахьыжхэм афэгумэкIхэу, афэсакхэу пIугъэнхэр; зэрафэгумэкIхэрэр кыхэщэу ахэм адэгущыIэшунхэр.</p>	<p>Гущылэхэр: IэшIу, шIои, IэшIу-IушIу, мэгущIо. Уимафэ шIу, нэнэжъ! Сыдэу ущыт? ТIыс, нэнэжъ, IэшIу-IушIухэр шхых. Гущылэжъ: ШIу шIи, псым хадз.</p>	<p>Зэпыщыт мэхъанэ зиIэ гущылэхэр (къабзэ – шIои, ...). ПкъыгъуацIэр мыдэныгъэ шъуашэм итэу (IэшIу-IушIон).</p>
<p>Урокхэу 50, 51. Мэкъээрэщэ буквэу ШIу пIу. Мэкъээрэщэ буквэу TIу тIу. Сабыир зыпIухэрэр. Гупсэу сIэхэр зыфэдиизыр. Джэгольэ пчъагъэу сIэр.</p>	<p>Пкъыгъомэ яIужьугъэ – япIокIагъэкIэ характеристикэ къаратышIуныр. Зыхэтхэ щыIэныгъэм лъыплъэныгъэхэр щашIышIунхэр: яунагъо ис сабийхэр зыпIухэрэр къалошIуныр, гупсэу яIэ пчъагъэр къалошIуныр, ягупсэхэм ащыгушIукIынхэр.</p>	<p>Гущылэхэр: пIуабл, епIу, тIурытIу, Iужьу, пIуакIэ. Тхылыр Iужьу. Тетрадыр пIуакIэ. Сэ зы шыпхъу сIи, нэнэжъитIу сIи. Сшыпхъу цIыкIу нысхъапитIу иI. Синэнэжъ сшыпхъу цIыкIу епIу.</p>	<p>Зэпыщыт мэхъанэ зиIэ плышъуацIэхэр. Пкъыгъоу къалыгытэрэм ипчъагъэ елытыгъэу къэзыпчыр пчъэгъацIэхэм гущылээзгъусэм чIыпIэу щаубытырэр.</p>

<p>Урокэу 52. Мэкьээрэшэ буквэу Дж дж. Хэт сыда шыгыр. Урокэу 53. Джэгольэ пчягьэу сиIэр. Урокэу 54. Пкьыгьохэм (10-м нэсу) ялыгэн.</p>	<p>Шыгьынхэу цыфмэ ащыгьхэр, ахэр зыфэдэхэр кыдаIохээз, кьэIотэн кIэки зэхагьэуцошыуныр.</p>	<p>ГушыIэхэр: джанэ, джыбэ, джэдыгу, джэгуаль, джыгыт. Астемыр джанэ шыгь. Джанэм джыбэ тет. Татэ иджэдыгу Iужьу, фабэ. Сэ джэгольытф сиI.</p>	<p>ГушыIээгьусэ зэпхыгьэхэр: джанэ шыгь, джыбэ тет. Пкьыгьохэм пшIым нэсуу якьэпчын.</p>
<p>Урокэу 55. Мэкьээрэшэ буквэу «дж»-м иятIонэрэ мэхьан. Синэнэжь сымадж.</p>	<p>Адыгэ гушыIэ зыIушмэ (гушыIэм пас: лъэгуандж) буквэу «дж»-м нэмыкI макьэ зэрэщарилэр ашIэныр, мэкьитIур зэхамыгьэкIокIэныр.</p>	<p>ГушыIэхэу цыфым ыпкьынэ-лынэхэр ыкIи ынэгу шыщхэр кьызэрыкIхэрэр: льякьо, лъэгуандж, Iэ, Iэнтэгьу, натIэ, напIэ, IупшIэ. Нэнэжь ыльэгуанджэ мэузы.</p>	<p>Пкьынэ-лынэр ыкIи нэпкь-пэпкьыр зьер кьэзыгьэлъэгьорэ приставкэр ящэнэрэшхьэм, зы пчягьэм итэу (ы-).</p>
<p>Урокэу 56. Кьэзыпчьырэ пчягьэацIэхэр 20-м нэсу. Классым ит пкьыгьохэм, ис кIэлэеджакIохэм ялыгэн.</p>	<p>Кьэзыпчьырэ пчягьэацIэхэр 20-м нэсуу ашIэныр, ахэр гушыIэхуыгьэм щягьэфедэшхунхэр: пкьыгьохэр е пэ зыпытхэр зэрэхьурэ пчягьэхэр кьалотэшхунхэр.</p>	<p>Тикласс пшээшэжыые (шъэожые) ... ис. Сисатыр кIэлэеджэкIо (пшээшэжыые, шъэожые) ... тес. Тиунагьо нэбгырэ ... (нэбгыри...) ис. Iурылупчэр: ТитIо тил тIы тIурытIу. ШъуитIо шъуила тIы тIурытIу?</p>	<p>ПчягьэацIэхэм 20-м нэсуу якьэхьукI. ПкьыгьоцIэ-пчягьэацIэ гушыIээгьусэм пчягьэацIэм чIыпIэу щырилэр.</p>
<p>Урокэу 57, 58. Мэкьээрэшэ буквэу Хь хь. Нахьыжыгьэ – нахьыкIагьэр. Тхьамафэм имафэхэр. Унэгьо IофшIэнхэр. Урокэу 59, 60. Тхьамафэм имафэхэр.</p>	<p>Яунагьо исхэр, нэмыкIэу янэлуасэхэр ежхэм анахьыжхэмэ-анахьыкIэхэмэ кьалошыуныр. Аш фэгьэхьыгьэ упчIэ- джэуапэу зэхэт зэдэгушыIэгьу зэдашышыуныр. Тхьамафэм имафэхэм ацIэхэр ашIэнхэр ыкIи агьэфедэнхэр. Унэгьо IофшIэн зэфэшхьафхэр зыгьэацIэхэрэр гушыIэхуыгьэ кьызэрыкIо кIэкиIэхэмкIэ кьалотэшхунхэр. Тхьамафэм имафэхэм ацIэхэр кьыралошыуныр.</p>	<p>ГушыIэхэр ыкIи гушыIээгьусэ зэпхыгьэхэр: сшынахьыжэ, сшынахьыкI, сшыпхьунахьыжэ, сшыпхьунахьыкI, сэщ нахьыжэ, сэщ нахьыкI, ош нахьыжэ, ош нахьыкI. Пшы ош нахьыжэ? Хьау, сшы сэщ нахьыкI. Тхьамафэр мэфибл мэхьу. Мыр тэ тиунагьу. Нанэ мэгьыкIэ. Нэнэжэ махьэ. Татэ унэр ремонт эшы. Тэтэжэ хьалыгьу кьехьы. Сэ тэтэжэ сыдэлпыIэ. Iурылупчэ: Хьарет хьупхьэм тыфэраз: рэхьат, шынкIы, тхэнкIэ Iаз.</p>	<p>УпчIэ гушыIэхуыгьэр. Iахьылныгьэр кьэзыгьэлъэгьорэ приставкэр (с-). Глаголэу «иIэн» зыфилорэр шхьэхэмкIэ зы пчягьэм итэу зэрээокIрэр. Глаголэу «иIэн» мыдэныгьэ шъуашэм итэу.</p>
<p>Урокэу 61. Мэкьээрэшэ буквэу Жь жь. Бжьэхэр хьупхьэх. Ситэтэжьи хьупхьэ. Урокэу 62. Пчэдыжыым жьыр кьабзэ. Урокэу 63. Циркым. ХьэкиIэ- кьуакIэхэр.</p>	<p>Буквэ-макьэу «жь»-р буквэу ыкIи макьэу «жь»-м хамыгьэкIокIэныр. Бжьэхэм хьупхьэу Iоф зэрэшIэрэр ашIэныр, гушыIэхуыгьэ кIэки кьызэрыкIохэмкIэ аш кьытегушыIэшхунхэр. Кьэзыуцухьэхэрэ дунаим лыплэныгьэхэр щашышыуныр, ягульытэ хэхьоныгьэхэр егьэшыгьэныр. Пчэдыжыым жьыр зэрэкьабзэр, хьупхьэхэр пчэдыжыым жьэу кьызэрэтэджхэрэм афэгьэхьыгьэ кьэIотэн (упчIэ-джэуапэу зэхэт зэдэгушыIэгьу) цыкIухэр ашышыуныр.</p>	<p>ГушыIэхэр: жьыбгьэ, бжьэ, бжьыны, бжьыныф. Бжьэхэм шьоу ашы. Бжьэхэр хьупхьэх Шьоур IэшIу. Пчэдыжыым жьыр кьабзэ. Тэтэжэ жьэу кьэтэджи. Ситэтэжэ хьупхьэ. Физкультминуткэм фэгьэхьыгьэ сатырхэр: Жьыбгьэр лъэшэу кьепцэ, кьепцэ. Чыгы цыкIур егьэсысы – ПкIэшэ цыкIухэр мэIушьяшхьэх. Жьыбгьэр, жьыбгьэр мэIэсэжыы – КIэлэцыкIухэр мэтIысыжыых.</p>	<p>Глаголэу «шIын» зыфилорэр ящэнэрэшхьэм, бэ пчягьэм итэу. Уахьтэу Iофыр гьэцэкIагьэ зыщыхьурэр кьызэрыкIырэ гушыIэм икIэх (-м): пчэдыжыым.</p>

Урокэу 64. Мэкъээрэщэ буквэу Дз дз. Бэдээрэм.	Бэдээрэм щыхьурэм гушылуухыгъэ кызырыкIо кIэкIхэмкIэ кытегушылэшунхэр. ХэтэрыкIхэу, пхъэшъхъэ-мышъхъэхэу бэдээрэм щашхэрэм ятеплэ, яплышъохэр, ялэшлугъэ-ялэягъэ кьалозэ, характеристикэ кьаратышъуныр, ахэмэ афэгъэхьыгъэ упчIэ-джэуапэу зэхэт зэдэгушылэгъу зэдашышъуныр.	Татэ бэдээрэм макIо. НекIо бэдээрэм. ХэтэрыкIхэр бэдээрэм щашхэр. Картофыр дзыом иль. Къэбыр ины, гъожьы, Iэшлэу.	УпчIэу «Тыдэ?» (Куда?, Где?) зиджэуап гушылэхэм кIэухэу яIэр (-м). Iофыр зы чIыплэ гъэнэфагъэ горэм зэрэщыхьурэр кьэзыгъэлъэгъорэ приставкэу щ- (бэдээрэм щашхэр).
Урокэу 65. Мэкъээрэщэ буквэу Дзу дзу. Буквэ-пычыгъоу «дзо». Мэкъу хьандзор. Нэхэ Р., Нэхэ А. «Бэрэ маир кьытфэрэклэу».	Адыгэ усакIохэм, тхакIохэм атхыгъэ произведениехэу аныбжь кьекIухэрэм ащыщхэр ашIэнхэр. Бэр шIу ягъэлъэгъуныр, ясэнауцыгъэ хэгъэхьогъэныр. ЯгузэхашIэ (настроение) кьэлэтыгъэныр.	ГушыIэр: хьандзу (хьандзохэр). ГушыIэзэгъусэ зэхэлъхэр: мэкъу хьандзу (мэкъу хьандзохэр), мэкъу ео. Хырыхыхьэр: Уеомэ мэкъу, итымэ кьурэ. (Уцы.)	ГушыIэу «хьандзу» бэ пчъагъэм итэу (хьандзохэр).
Урокэу 66. Мэкъээрэщэ буквэу Цу цу. Буквэ-пычыгъоу «цо». Тихатэ цумпэ дэт. Золушкэ ицуакъ. Сэ цокъэ дахэхэр силэх.	Макъэу «цу» зыхэт гушыIэхэр ашIэнхэр ыкIи кьалошъунхэр. Зэджагъэхэ е зэплыгъэхэ пшысэм щыц фактхэм гушылуухыгъэ кIэкI кызырыкIохэмкIэ атегушылэшунхэр.	ГушыIэхэр: цу, цумпэ, цуакъэ. ГушыIэзэгъусэхэр: цокъэ дахэхэр, цокъэ цыкIухэр. Золушкэм ихрустальнэ цуакъэхэр цыкIух. Сэ цокъэ дахэхэр силэх.	ПкыгъоцIэ-пльышъоцIэ гушыIэзэгъусэм бэ пчъагъэм исуффикерэ кIэухымрэ ятIонэрэ гушыIэм кызырэпыхьэхэрэр.
Урокхэу 67. Урок-проект. Урокэу 68. СшIэшъухэрэр.	ЖишыкIэ ашIэхэрэр гушыIэ кызырыкIо кIэкIхэмкIэ кьалотэшъуныр. АшIэшъурэ – амышIэшъурэмкIэ уасэ зэрэтыжышъуныр. ЖишыкIэ ашIэрэм хагъэхьон шIоигъоныгъэ ялэныр. Ягуетныгъэ хэгъэхьогъэныр.	Сэ еджакIэ (тхакIэ, джэугкIэ, орэд кьэлуакIэ, сурэт шыкIэ) сэшIэ. ГушыIэжыр: «Унэм зыщыгъаси, хасэм кIо».	Глаголэу «шIэн» (знать) апэрэшъхьэм, зы пчъагъэм итэу.
Урокхэу 69, 70. ЗэрагъэшIагъэм икIэджыкIыжыын.			

Аудированиер

Пшъэрылхэр	Текстыр зыфэдэщтыр	КIэух гухэлхэр
1. Аудированием имеханизмэхэу еджакIомэ аIэкIэлхэм ахэгъэхьоныр.	Апэрэ классым зэдэлухэрэ текстхэм афэдэхэу кьэнэжыкх.	Апэрэ классым зыфэдгъасэхэрэм фэдэх, ахэм анэмыкIхэу: хэутыгъэ текстыр гъэфедэагъэу, апэрэ классым кыщытыгъэ гъэцэкIэнхэр ашIышъунхэр.
2. КIэлэегъаджэмрэ ялэгъухэмрэ кьалорэр зэкIэ кьагурыIоныр ыкIи кызырагурылуагъэр кьагъэлъэгъоныр.	АшIэрэ гушыIэхэр, фразэхэр зыхэт кьэлотэнхэу дунаим изытет, кьалэм икьэтхыкхьан, ныбджэгъум яхьылэгъэ рассказ, хырыхыхьэ кызырыкIохэр.	Апэрэ классым зыфэдгъасэхэрэм фэдэх, ац нэмыкIэу: – кьэтыгъэ гушыIэхэр, гушыIэзэгъусэхэр агъэфедэхэзэ инсценировкэхэр кьашIынхэр; – зэкIэлъыкIокIэ гъэнэфагъэ зыхэлъ гъэцэкIэнхэр ашIынхэр; – вариант зытлушъу кьэтыгъэ текстым шъхьэу фэшIымэ хьуштыр кьыхахыныр.

Еджэныр

Егъэджен пшъэрыльхэр	Текстхэр зыфэдэштхэр	Къызфэжогъэн фэе кIухыр
<p>Макъэхэр къызэрагъэлыгъорэ буквэхэр зэкIэ ягъэшIэгъэнхэр, амакъэ Iоу еджэным итехникэ аIэкIэгъэхьаныр:</p> <p>– адыгабзэмрэ урысыбзэмрэ зэфэдэу къащагъэлыгъорэ буквэ къызэрыкIохэр (б, ж ...);</p> <p>– адыгабзэми урысыбзэми зэфэдэу щатхыхэу, ау якъэIуакIэкIэ зтекIырэ буквэ къызэрыкIохэр (г, л);</p> <p>– урысыбзэм хэмыт буквэхэу адыгабзэм хэтхэр зы тамыгъэуи (I), тамыгъитIоуи (къ, жь), тамыгъищэуи (къу, жьу) зэхэтынхэ зэралъкIыщтыр. Тамыгъэ зэфэшъхьафхэм (ъ, ь, у, I) агъэпсырэ буквэхэр зэхамыгъэкIуакIэхэу буквэ зырызхэуи, пычыгомэ ахэтхэуи, гушыIэмэ ахэтхэуи къеджэшъухэу гъэсэгъэнхэр. Пычыгъо къэзыгъэпсхэрэ ыкIи къэзымыгъэпсхэрэ мэкъэ Iужъухэм тэрэзэу къяджэхэзэ ашIыным анаIэ тетыныр (мэ-жьу, жъуа-гъо, мыIэрысэ IэшIу).</p>	<p>ГушыIэхэр, гушыIэзэгъусэхэр, гушыIэухыгъэхэр, текст цыкIухэр (усэхэр, рифмэ зилэ сатыр кIэкIхэр, рассказ цыкIу дэдэхэр).</p>	<p>КIэлэеджакIомэ буквэхэр ашIэнхэр, къяджэшъунхэр, макъэу ахэм къагъэлыгъохэрэр къалонхэр.</p> <p>ЕджакIомэ ашIэшъун фаехэр:</p> <p>– псынкIэу буквэхэмрэ макъэхэмрэ зэфахысынхэр;</p> <p>– гушыIэм къикIырэ къагурыIоу, тэрэзэу къеджэнхэр;</p> <p>– зэпыугъохэр тэрэзэу ашIыхэзэ, гушыIэзэгъусэхэу ямэхьанэкIэ зэпхыгъэхэр зэпамыхыхэу, гушыIэухыгъэм къеджэнхэр;</p> <p>– янэIосэ жэбзэ материалыр зыщыгъэфедэгъэ текстэу буквэхэр, гушыIэхэр зыщыблэтIупщыгъэхэм е янэIосэ гушыIэмэ ачIыпIэкIэ сурэтхэр зыхэтхэм зыпкъ итэу къеджэнхэр;</p> <p>– IупкIэу, ударениехэр тэрэзэу тырагъэуцозэ, интонацие тэрэзэу амакъэ Iоу текстым къеджэнхэр.</p>

Тхэныр

Егъэджен пшъэрыльхэр	Текстэу Iоф зыдашIэштхэр	КIух гухэлъхэр
<p>1. Адыгабзэм играфикэ аIэкIэгъэхьан (буквэ къызэрыкIохэм, тамыгъитIоу, тамыгъищэу зэхэт буквэхэм, буквэ-пычыгъохэм ятхыкIэ ягъэшIэныр; макъэмрэ буквэмрэ зэфахысыныр; урысыбзэмрэ адыгабзэмрэ зэфэдэ мэкъэзэрэщэу ахэтхэм ябуквэхэр зэрэзтефэхэрэр, зэтемыфэхэри къызэрахэкIхэрэр ягъэшIэныр). Тамыгъэ зэфэшъхьафхэм къагъэпсырэ буквэ зэхэлъхэр зэхамыгъэкIуакIэхэу атхынхэм фэгъэсэгъэнхэр.</p>	<p>Буквэ къызэрыкIохэр, буквэ зэхэлъхэр, буквэ-пычыгъохэр, пычыгъохэр, гушыIэхэр, гушыIэзэгъусэхэр, гушыIэухыгъэ къызэрыкIо кIэкIхэр.</p>	<p>КIэлэеджакIохэм агъэцэкIэшъун фаер:</p> <p>– кIэлэегъаджэм буквэмэ, буквэ-пычыгъомэ ятхыкIэ зэраригъэлыгъурэм фэдэу атхышъуныр;</p> <p>– жабзэм хэт макъэхэр графическэ символхэмкIэ (буквэхэмкIэ – к, къ, къу, ...), (буквэ-пычыгъохэмкIэ – къо, шъо, шIо, ...) къагъэлыгъонхэр;</p> <p>– буквэхэр, буквэ-пычыгъохэр, гушыIэхэр ежь-ежьырэу тэрэзэу атхышъунхэр.</p>
<p>2. ЖэрыIуабзэм щызэрагъэшIэгъэ гушыIэхэм ятхыкIэ ашIэныр.</p>	<p>ГушыIэхэр, гушыIэзэгъусэхэр, гушыIэухыгъэхэр.</p>	<p>– орфографическэ диктант (гушыIэ зырызхэр, фразэ кIэкIхэр) атхышъуныр.</p>

Я III-РЭ КЛАССЫР – сыхь. 70-рэ

Ятлонэрэ классым шлэныгэу шагьотыгэуэр яцэнэрэ классым шагэпытэх, клэлэеджаклохэм кьулайныгэу алклэлэхэр нахь куу хуунхэм клэлэегъаджэр пыль. Мы лъэхъаным джыри клэлэеджаклохэм макъэхэр тэрэзэу кьызэралонхэм хэушъхьафыкыгэу клэлэегъаджэм Иоф дешлэ: фонетическэ зэрдкэхэр урокым икьежьаплэм шарегэшых, кладжыкыжьырэ макъэр зыхэт гушылу ашлэхэрэр агу кьагъэкыжьынхэу ыкли ахэр кьалонхэу, гушылэм шыклэрэ буквэр хагэуцожьынэу гээцклэнхэр аретых, макъэу кладжыкыжьхэрэр кьызыхэфэрэ гушылэжь, Юрылулчээр кьызэрыклохэр арегъашлэх.

Джащ фэдэу, еджэным итехникэ клэлэеджаклохэм алклэгъэхъаным ыналэ цытыригэтыныр клэлэегъаджэм мы классым пшээрълэу цыри. Аныбжь елытыгэу текст мыинышэр кьызытегушылэрэр, ащ хэлъ информание шъхьалэр е кьытыр информацийер зэклэ, хэзыгэу имылу, кьагурылоным фегъасэх. Адыгабзэм изэгэшлэн клэлэеджэкло цыкылухэм агу цымыкыным пае, джэгуным иэлементхэр урок пэпч хегъахэх. Ащ дыкыгэу клэлэеджаклохэм яжабзэ нахь лупклэ, нахь бай зэрэхуштым клэлэегъаджэм урок пэпч Иоф дешлэ.

Жэрылуабзэр

Темэхэмрэ ситуациехэмрэ	Егъэджэн пшээрълэхэмрэ клэу хуэлэхэмрэ	Гушылэхэмрэ фразэхэмрэ	Грамматическэ материалыр
1. Еджапэр (урокхэу 1–13). Юныгъом иапэрэ мафэр. Гэпсэфыгэу мафэхэр. Цыфыр зыпыль Иофыр. Клэлэеджэкло хуупхэхэр. Тиеджэлэ предметхэр. Тиклэлэегъаджэхэр.	Еджаплэм, нэмыкл чыплэхэм ашыхуэрэ-ашышлэхэрэм; гэмэфэ гэпсэфыгэу мафэхэм ягъом альэгъугэхэм, ашлагэхэм афэгъэхыгэу кьэлотэн цыкылухэу гушылухыгэу кьызэрыкло клэлэхэмклэ зэхэтхэр кьашышгунхэр. Макъэ-буквэхэу ятлонэрэ классым шызэрагэшлагэхэр кьызэралошгухэрэмрэ зэратхышгухэрэмрэ нахьышу шыгъэнхэр.	Непэ Юныгъом иапэрэ маф. Гэпсэфыгэу мафэхэр тухыгэх. Ильэсыклэ еджэгур кьэсыгэу. Сэ сыклэлэеджэкло дэгэу (хуупхь, рэхьат). Мыр хьисап урок. Пьеро задачэр кьешы. Тхыльхэр шкафым дэтых. Кьэлэмыр столым тель. Тэ мыщ фэдэ предметхэр зэтэгъашлэх: адыгабзэр, урысыбзэр, Сэ чылопсшлэныгэу сиклас. Адыгэбзэ урокым тышгэушылэ, тышэтхэ. Сурэтшын урокым сурэт цытэшы. Асиет Юнусовнам адыгабзэм тырегъаджэ. Урысыбзэм ... Гушылэжэхэр: «Тхылыр шлэныгэу илункыбзэ», «Шлэныгэу лы хуэрэп». Юрылулчээр: Адэ ачээр адэмычгэу атечыгэу – апэ ит?!	Упчлэ, лэтыгэу, мылэтыгэу гушылухыгэхэр. Глаголхэр мыдэныгэу шьуашэм итхэу. Глаголхэр блэкыгэу уахьтэм итхэу. Лымыклотэрэ глаголхэр (цыфыр Иофэу зыпылыр кьызэрыкырэ гушылэхэр) мы уахьтэм итхэу шъхьэхэмклэ зэрээоклэхэр. Сэ сыклэлэеджаклу (сыстудент). О ... Чыплэ приставкэхэу дэ-, и-, те- лымыклотэрэ глаголхэм апытхэу. Иофыр чыплэ гьэнэфагэу горэм зэрэшыхуэрэр кьэзыгэульгэгорэ приставкэу цэ- (шы-, ш-) .
2. Яхылыр (урокхэу 14–21). Яхылыр гупсэхэр. Сигупсэхэм яшэнхэр. Сигупсэхэм сатегушылэ. Тигупсэхэм афэгъэхыгэу зэфэтхэнхэр (письма). Сигупсэхэм ясурэтхэр. Сшыпху цыкылу.	Макъэ-буквэхэу зикэлуаклэрэ зитхыклэрэ ятлонэрэ классым шызэрагэшлагэхэр кьызэралошгухэрэмрэ зэратхышгухэрэмрэ нахьышу шыгъэнхэр. Ягупсэхэм, ялахылыр (ацлэхэр, яшэн-нэшанэхэр, Иофэу зыпылхэр, Ялахылыр гэу зэфышытыкылу азфагу илхэр кьыдалохэзэ) афэгъэхыгэу кьэлотэн цыкылухэр ашышгунхэр, ежхэм ащ фэдэ зэдэгущылухэр зэдашышгунхэр.	Сэ мыщ фэдэ гупсэхэр силэх: сян, сят, сянэжэ, сятэжэ, сшы, сшыпху. Сэ сылофшаклу (сычан, сылэдэб, сышынкл, сырэхьат, сычэф, сыццыфышу). Маринэрэ янэ-ятэхэмрэ (ыш-ышыпхуэхэмрэ). Адамэрэ Махьмудэрэ зшых. Маринэрэ Сусаннэрэ зшыпхуэх. Махьмудэрэ Маринэрэ зш-зшыпхуэх. Юрылулчээр: «Хьарет хуупхэм тыфэраз: рэхьат, шынкы, тхэнклэ лаз».	Яхылырныгэу кьэзыгэульгэгорэ приставкэхэр. Иофыр чыплэ гьэнэфагэу горэм зэрэшыхуэрэр кьэзыгэульгэгорэ приставкэр цэ- (шы-, ш-) . Лымыклотэрэ глаголхэр (цыфым инэшанэхэр кьызэрыкырэ гушылэхэр) шъхьэ зэфэшъхьафхэм арытхэу – сычэф, удах, цыфышу, тырэхьат, шьулофшаклу, лэдэбых – кьызэралошгухэрэмрэ зэратхышгухэрэмрэ нахьышу шыгъэнхэр).

		«Жэнэ лыжъым ибжъэ цыкӀухэр ябжъэ матэ дэбыбэжъых». «Синэнэжъы лыр егъэжъу. Лы хьалыжъохэр егъажъэ».	
<p>3. Унэгъо ИофшӀэнхэр (урокхэу 23–34).</p> <p>Унэр зэуахы.</p> <p>ТэгыкӀэ.</p> <p>ТэтхьакӀэ.</p> <p>КӀэлэцыкӀу хьупхъэхэр ыкӀи шынкӀхэр.</p> <p>Щагубзыухэр тэхъух.</p> <p>Былымхэр тэхъух.</p> <p>Сятэжъ къуаджэм шэпсэу.</p> <p>Цуекъо Джэхьфар. «КъашӀэ».</p>	<p>Макъэ-буквэхэу зикъэуакӀэрэ зитхыкӀэрэ ятӀонэрэ классым щызэрагъэшагъэхэр къызэралошъухэрэмрэ зэратхышъухэрэмрэ нахьышӀу шыгъэнхэр.</p> <p>Унэгъо ИофшӀэнхэм (унэр зэрэзэуахырэм, щыгъынхэр зэрагыкӀырэм, хьакъу-шыкӀухэр зэратхьакӀыхэрэм, щагубзыухэм, былымхэм зэралыплӀэхэрэм) афэгъэхьыгъэ къэлотэн цыкӀухэр ыкӀи упчӀэ-джэуапэу зэхэт зэдэгущыӀэгъухэр ашышъунхэр. ИофшӀэныр якӀасэу, унагъом ис пӀпчъ ИофшӀэн гъэнэфагъэ фэгъээзгъэн зэрэфаер ашӀэу пӀугъэнхэр.</p>	<p>Унагъом Иофэу цагъэцакӀэхэрэр къызэрыкӀырэ глаголхэр: етхьакӀы, ельэкӀы, епхъэнкӀы, мӀпщӀэрыхъэ, мэгыкӀэ, матӀэ, мӀкъу ео. Сянэ мэгыкӀэ. Ащ щыгъынхэр егыкӀых. Сшы мӀпхъанкӀэ. Ащ цагур епхъэнкӀы.</p> <p>– Сыда бгыкӀырэр? – Сищыгъынхэр сэгыкӀых. Тэ хьакъу-шыкӀубэ тыушӀоигъэ.</p> <p>ЖъапхъэкӀэ (жъапхъэмкӀэ) кӀэнкӀэ агъажъэ.</p> <p>Тэ щагубзыухэм тальӀплъэ. Тэтэжъ чэтэщыр еукъэбзы. Гурылупчъэхэр: «Ныбгъур набгъом къылъэтыгъ». «Лымафэрэ Аслъанрэ блэрыблэ нэрыплъэм иплъагъэх». Хырыхыхэр: «РамыпӀэс, раусэй». (ПхъэнкӀыпхъ.)</p>	<p>ЛыӀэсырэ ыкӀи лымыӀэсрэ глаголхэр: мэтхьакӀэ – етхьакӀы; мэгыкӀэ – егыкӀы; мӀлъакӀэ – ельэкӀы; мӀпхъанкӀэ – епхъэнкӀы. ЛыӀэсрэ ыкӀи лымыӀэсрэ глаголхэм шхъэхэмкӀэ ыкӀи пчъагъэхэмкӀэ язэокӀы.</p> <p>Иофыр гъэцӀагъэ зэрэхъурэ пкыгъор къызэрыкӀырэ гущыӀэм кӀэхуэу илэр (-кӀэ, -мкӀэ). БлӀкӀыгъэ уахътэм исуффикс (-гъэ; -гъ). Хъурэ-шӀэрэр зы чыпӀэ гъэнэфагъэ горэм зэрэщыхъурэ къэзыгъэльӀэгъорэ приставкэр (щэ-).</p>
<p>4. ЛыытакӀэ зэтэгъашӀэ (урокхэу 35–45).</p> <p>ПчъэгъацӀэхэр 50-м нэсэу. Пкыгъохэм 10-м нэсэу якъэ-пчын. ЗӀкӀэлъыкӀокӀэ пчъэгъацӀэхэр 50-м нэсэу.</p> <p>Нэхэе Руслъан. «Сэфр ыӀэхъуамбэхэр къызэрилы-тэхэрэр».</p> <p>Жэнэ Къырымыз. «Лыыталъэ».</p>	<p>Пкыгъохэр япчъагъэкӀэ ыкӀи язӀкӀэлъыкӀуакӀӀэ зыфӀэдизхэр къалошъуныр. Еджэным, джӀэгуным хэтхэу, яеджапӀэ, яунэхэр этаж пчъагъэу зэрэзэтетхэм, еджджӀо (пшъэшъэжъые, шъэожъые) пчъагъэу якласс (ясатыр) исым (тесым) афэгъэхьыгъэ къэлотэн е зэдэгущыӀэгъу цыкӀухэр ашышъунхэр.</p>	<p>АдыгӀбзэ урокым адыгабзӀкӀэ тыцӀэгущыӀэ. АдыгӀ быракъым щӀбзищрэ жьогъо пшыкӀутӀурэ тетых.</p> <p>ТиеджапӀэ этажиплӀэу зэтет. Тикабинет ятӀонэрэ этажым тет. Тикласс кӀэлӀеджджӀо 26-рӀ ис. Сэ апэрэ сатырым, ятфӀэнэрэ партым сьдӀэс. БлӀпӀэр тхъамафӀэм иапэрэ мафӀ.</p>	<p>ПкыгъоцӀэ-пчъэгъэцӀэ гущыӀззэгъусэхэр гъӀпсыгъэ зэрэхъухэрэр, ахэм ахэт гущыӀэхэм язӀкӀэлъыкӀуакӀ. ЗӀкӀэлъыкӀокӀэ пчъэгъацӀэхэр 10-м нэсэу гъӀпсыгъэ зэрэхъухэрэр.</p>
<p>5. Уахътэм илыгътэн (урокхэу 46–65).</p> <p>ЧӀэщ-зымафӀэм иуахътэхэр. Сьдигъо сыда тшӀэрэр. ТхъамафӀэм имафӀэхэр. Сыхъатым къыгъэльӀэгъорэ уахътэр. Хырыхыхъэхэр зэтэгъашӀэх.</p> <p>Жэнэ Къырымыз, Тхъабысымэ Умар. «Сыхъат».</p> <p>Мазэмэ ацӀэхэр. Мазэмэ ацӀэхэм яӀкӀоцӀ мэхъанэхэр. Илъэсым иуахътэхэр.</p> <p>Мырзэ ДзӀпщ. «ИлъэсыкӀэр»</p>	<p>ЧӀэщ-зымафӀэм иуахътэхэм, тхъамафӀэм имафӀэхэм, илъэсым иуахътэхэм, мазэхэм ацӀэхэр ашӀӀэнхэр. Охътэ ыкӀи лъэхъан зӀфӀэшъхъафхэр хъзыушъхъафыкӀырэ нэшанэхэр къыдалохъзэ, ахэм характеристикэ къызэрыкӀохэр къаратышъунхэр. Илъэсым иохътэ зӀфӀэшъхъафхэм, тхъамафӀэм имӀэфэ гъэнэфагъэхэм ягъом агъэцӀкӀэрэ Иофыгъохэм, ом изытет, чыӀопсым къыхэхъухъэхэрэ хъугъэ-шагъэхэм, ямафӀэ зэрагъакӀорэ шыкӀӀэм къатегущыӀэшъунхэр. Зыхэтхэ шыӀэныгъэм, къэзыуцухъэрэ дунаим лыплӀэныгъэхэр цашышъунхэр,</p>	<p>ПчӀэдыжъым тыгъэр къыкӀокӀы. ЩӀэджагъом ...</p> <p>ШӀэмбэтым футбол секцием сӀкӀо.</p> <p>– Сыхъатыр тхъапш хъугъа? – Сыхъатыр пшы хъугъэ.</p> <p>Сэ гъэмафӀэр сикӀас.</p> <p>– Илъэсыр мӀзэ тхъапш хъура? – Илъэсыр мӀзэ пшыкӀутӀу мӀхъу.</p> <p>ГъэмафӀэм хы ШӀуцӀэм тыщыӀагъ. Бжыхъэм дунаир дахэ. КӀымафӀэм кӀэлэцыкӀухэр ос лашкӀэ ешӀэх. Гъатхэм осыр мӀжъужъы.</p>	<p>Хъурэ-шӀэрэр зыщыхъурэ уахътэр къызэрыкӀлрэ гущыӀэхуэ упчӀэу «Сьдигъо?» зыфӀорӀэм иджджэуапхэм якӀэхуэ (-м). Глаголхэр шхъэ зӀфӀэшъхъафхэм, зы пчъагъэм итхэу. БлӀкӀыгъэ уахътэм исуффикс (гъэ-, -гъ).</p>

<p>кьытфэсыгь». Бэрэтэрэ Хьамид. «Гьатхуу сугушлуагь». Гьэмафэр. Бжыхьэр. Мырзэ Дзэпш. «Ильэсыр гошыгьэ охьтиплэу».</p>	<p>яепльыкIэхэр кьыралотыкIышьунхэр. Адыгэ усаклохэм, композиторхэм япроизведениехэм ащыщхэр ашIэнхэр.</p>		
<p>6. Адыгэхэм яшлуфэс зэхыкIэхэр (урокхуу 66–68). Шуфэсыр ньбжьым ельытыгь. Шуфэсыр чэщ-зымафэм иуахьтэ ельытыгь. Джьыри зы ильэс еджэгьу кIуагьэ. Нэхэе Р., Нэхэе А. «Дахуу гушыIэ».</p>	<p>Узыфэзырэм ньбжьэу иIэм ыкIи чэщ-зымафэм иуахьтэу ащ узылукагьэм ялытыгьэу, шьхьэкIэфэ сэламхыкIэу адыгэхэм яIэхэр ашIэнхэр ыкIи ахэр агьэфедэшьунхэр. ШьхьэкIэфэныгьэ ахэльыныр. Адыгэ этикетыр ашIэныр ыкIи япсэукIэ ар ыльапсэу шытыныр. Зигугьу кьэшIыгьэ нэшанэхэр ахэльхьэгьэнхэмкIэ адыгэ усаклохэм, композиторхэм япроизведениехэр IэпыIэгьу шIыгьэнхэр.</p>	<p>– Уимафэ шу, тэтэжь! – Тхьам шу уельэгьу, сикIал (сисасе)! – Уимафэ шу! – Шу зышIэрэр ош фэдэ кIал! – Сэлам, Аид! – Сэлам, Амир! – Чэщ рэхьат кьокIу (кьышбокIу)! – Тхьауегьэпсэу! ГушыIэжьыр: «Сэлам лые хьурэп».</p>	<p>Фэгьээзэгьэ глаголхэр зы пчьагьэм ыкIи бэ пчьагьэм арытхэу. Iэтыгьэ гушыIэухыгьэхэр.</p>
<p>ЗэрагьэшIагьэм икIэджыкIыжьын (урокхуу 69, 70).</p>			

Аудированиер

Егьэджен пшьэрылхэр	ЖэрыIоу кьалоштыр	КIэух гухэльхэр
<p>1. Аудированием шьыкIэ-амалэу иIэхэр кIэлэеджаклохэм аIэкIэгьэхьэгьэнхэмкIэ IошIэныр лыгьэкIотэгьэныр; кьэгушыIэрэм кьышIырэ псалъэм шыщ Iахьэхэу зикIыхьагьэхэмкIэ зэфэшхьафхэр ашхьэ раубытэнхэр.</p>	<p>ГушыIэхэр, гушыIээзэгьусэхэр. ГушыIэухыгьэ кьызэрыкIо мыгьэхьылэгьэ кIэкIхэр. ГушыIэухыгьэхэр тип зэфэшхьафхэу шытынхэ фае: кьэзыIотэрэ, улчIэ, Iэтыгьэ.</p>	<p>– ... едэлунхэшь, ритмическэ IэпыIэгьухэр агьэфедээ (Iэгушьо дытеохээ) зэхахыгьэр кьаложьыныр; – едэлунхэшь, зэхахыгьэр зэкIэлыкIокIэ гьэнэфагьэ иIэу кьаложьыныр; – едэлунхэшь, усэм ифразэ кьаухыжьын, рифмэр кьагьотын, нэмыкIхэр.</p>
<p>2. Зэхахырэм гупшысэ шьхьаIэу иIэр кьызэрагурылуагьэр е агу зэрэнэсыгьэр сурэтхэмкIэ, IэутIэхэмкIэ, анэгухэмкIэ кьагьэльэгьэныр.</p>	<p>Текст кIэкI кьызэрыкIо гьэпсынклагьэхэу (причастиехэр, мыухыгьэ конструкциихэр ахэмытхэу) шIэныгьэу яIэхэм атегьэпсыхьагьэхэр.</p>	<p>КIэлэеджаклохэр текстым едэлунхэшь, ащ гупшысэ шьхьаIэу хэльыр кьыхагьэщыныр. ЖэрыIоу кьамыIоу: – пшысэм хэт геройхэр, ащ шыщ сценкэ, нэмыкIхэр сурэт кьашIыныр; – пшысэм хэт геройхэр пантомимэкIэ кьагьэльэгьэныр; – зэдэлугьэхэр кьызэрагурылуагьэр эмоциехэмкIэ кьагьэльэгьэныр (кьэщхыпцIыных, кьэщхыных); – сурэтэу арагьэльэгьухэрэм текстэу кьызэджагьэхэм е кьафалотагьэм тефэхэрэр кьахахынхэр; – иллюстрациеу аратыхэрэр псалъэу зэдэлугьэхэм изэкIэлыкIуакIэ тефэу агьэIылынхэр. ЖэрыIокIэ: – адыгабзэкIэ е урысыбзэкIэ зэдэлугьэхэм фэгьэхьыгьэ зэфэхьысыжь улчIэхэм джэуап кьаратыжьыныр (мыш дэжьым зэдэлугьэхэм хэт пкьыгьохэр кьэзыгьэльэгьорэ нэрылэгьэу IэпыIэгьухэр кIэлэегьаджэм ыгьэфедэнхэ фае); – зэдэлугьэхэр кьызытегушыIэрэр урысыбзэкIэ кьаложьыныр.</p>

3. Текстур анахъу кызытегушыэрэр (нэрыльэгъу ыкИ кыдэшын Іэпылэгъухэр игъусэхуу ыкИ имыгъусэхуу) кыагурылонур.	Текст мынхэр (пшысэхэр, рассказхэр, мультфильмэхэр, кьэбар щхэн цыкIухэр, сэмэркьуу клэклхэр, телефон зэдэгущылэгъу клэклхэр).	Ятлонэрэ классым зыфэдгъасэхэрэм фэдэх, ахэм анэмыклхуу (кызыэрыкIо дэдэу): • рассказым икIэхуу урысыбзэклэ зэхалхьаныр; • ащ шхъуу фэшлыгъэмэ хьуштыр кыхахыныр; • зэдэлуэгъэхэ кьэлотэным итемэ шхъалэ кыагыотыныр (кызытегушыэрэр кыашIэныр).
--	--	---

Еджэныр

Егъэджэн пшьэрыльхэр	Текстхэр зыфэдэштхэр	КIэхуу гухэльхэр
Заджэхэрэр кыагурылоу, амакьэ мылоу еджэнхэм фэгъэсэгъэнхэр ыкИ мыщ фэдэ гъэцкIэнхэр ашIынхэр: – гупшысэ шхъалэу хэтыр кыахагъэщыныр; – идее шхъалэу иIэр кыагыотыныр.	МыкIын дэдэхуу, программэм кыгырэ темэхэм, ситуациехэм афэгъэхьыгъэ гушыIэхэр, фразэхэр зыхэтхуу, аныбжь ыкИ ашIогъэшIэгъоныштым адиштэрэ текстхэр. ЯмынIосэ гушыIэ зырызхуу текстым хэтхэм кыарыкIырэр контекстмыкIэ, гушыIэгъэпс IахъэхэмкIэ е урысыбзэм гушыIэр кыхэкIыгъэу зэрэщытымкIэ кIэлэеджакIомэ кыагурылонэу шытын фае. Литературэм ижанрэхуу текстхэр кызыхэхыгъэштхэр: пшысэхэр, рассказхэр, усэхэр, баснэхэр, кьэбар щхэнхэр, журналым е гъэзетым кыхыгъэ кIэлэцIыкIу письмэхэр.	КIэлэеджакIохэм текстмыкIэ мыщ фэдэ гъэцкIэнхэр ашIынхэ фае: – кьэтыгъэ гушыIэхыгъэхэм текстым кылуатэрэм тэфэхэрэр кыахагъэщыныр ыкИ тамыгъэ гъэнфагъэхэмкIэ ахэр кыагъэлыгъонхэр; – текстым кылуатэрэр кызырагурылуагъэр сурэткIэ кыагъэлыгъоныр; – текстым кылуатэрэр пантомимэкIэ кыагъэлыгъоныр; – сурэтэу кьэтыгъэхэм текстым исодержание кьэзыгъэлыгагъохэрэр кыхахынхэр. Ахэм анэмыкIэу жэрылокIэ гъэцкIэнхэр: – текстым ышхъэ кьеджэнхэш, ар кызытегушыIэн ылгэкIыштыр урысыбзэклэ кыалонур; – кьэтыгъэ шхъэ зытлушмэ текстым нахь кьекIурэр кыхахыныр; текстым игупшысэ шхъалэ кызыIотыкIырэ гушыIэхыгъэхэр кыахагъэщыныр ыкИ кьеджэнхэр; – зэрэтекстэу фэгъэхьыгъэ упчIэхэм яджэуапхэр кыатыжьынхэр (Сыд кызытегушыIэрэр? Хэт кызытегушыIэрэр? Тьдэ кышыхьурэ? Сыдигъуа зыхьурэр?); – рассказым, кьэбарым ятемэ шхъалэ кыалонур.

Тхэныр

Егъэджэн пшьэрыльхэр	Текстэу Iоф зыдашIэштхэр	КIэхуу гухэльхэр
– темэу акIугъэмкIэ зэдэгущылэгъу ыкИ кьэлотэн цыкIухэр атхышъоу гъэсэгъэнхэр; – гушыIэхэр, гушыIэхыгъэ кызыэрыкIо клэклхуу ашIэрэ гушыIэхэр зыхэтхэр диктантэу атхыныр.	ГушыIэр, гушыIэзэгъусэр, упражнениеу кьэтыгъэхэм ятекстхэр, учебнэ текст цыкIухэр, текст-кьэтыхьанхэр.	– нэрыльэгъу диктант атхышъуныр (доскэм тетхагъэм гуклэ еджэх, еIанэ амакьэ Iоу кьеджэх, ащ ыуж доскэм тетхагъэр тырагъэкIыжьышь, тетхагъагъэр кызыэрэшIэжъуу атхы); – гушыIэ зырызхэр, гушыIэзэгъусэхэр, гушыIэхыгъэ кызыэрыкIо клэклхэр диктантэу атхышъунхэр; – диалог ыкИ рассказ цыкIухэр атхышъунхэр.

Я IV-РЭ КЛАССЫР – сыхь. 70-рэ

Яплэнэрэ ильэс еджэгьум зэдэгущылэным итемэхэр нахь игьэклотыгьэ, нахь куу мэхьух. Ежь-ежьырэу нахьыбэрэ Юф зыдашлэжыным клэлэегьаджэм клэлэеджаклохэр фегьасэх. Ащ пае текстхэри нахь гьэхьылгагьэхэу шытых: адыгэ тхаклохэм, усаклохэм атхыгьэ произведениехэр нахь бэрэ кьыхэфэх. (Клэлэеджаклохэм алкэлэль лексическэ материалым нахь егьэклугьэхэу, зитекстхэр нахь гьэпсынклагьэхэр прозэклэ тхыгьэ произведениехэм ахэтых.) Гушылалэр агьэфедээ, ахэр еджакломэ зэрадзэклых, кьызытегушылэхэрэр зэклэ хэзыгьэ имылуу кьалотэжы е ишыклэгьэ информацияер кьыхахы. Мы лээхьаным адыгэбзэ грамматикэм изэгьэшлэни нахь научнэ льяпсэ ил: адыгэбзэ грамматикэм илахьэхэу мы этапым программэм кьыдилытэхэрэр кьызэхэзыфырэ правилэхэр игьусэхэу зэрагьашлэх. Адыгабзэм ишапхьэхэр амыукьохэу клэлэеджаклохэр гушылэнхэм пае язэхашлэ, аныбжь кьаубытышт шлэныгьэхэр – пкьыгьуацлэм, пльышгьуацлэм, глаголым яграмматическэ нэшанэхэр – зэрагьэгьотых. Ащ нэмыклэу, правилэхэр имыгьусэхэу, наречиер, пльышгьуацлэр егьэпшэн ыкли кьебэклырэ степенмэ арытхэу, причастиер охьтэ зэфэшхьафхэм арытэу агьэфедэшгоу клэлэеджаклохэр клэлэегьаджэм егьасэх.

Жэрылуабзэр

Темэхэмрэ ситуациехэмрэ	Егьэджэн пшьэрыльхэмрэ клэух гүхэлхэмрэ	Лексикэмрэ фразэхэмрэ ящысэхэр	Грамматическэ материалыр
1. Ильэсыр зэрээхэтыр (урокхэу 1–12). Ильэсым имазэхэр. Ильэсым иуахьтэхэр. Ильэсым иуахьтэхэм ахэхьэрэ мазэхэр. Чэщ-зымафэм иуахьтэхэр.	Джэгуным, еджэным, шылэныгьэм кьахьырэ ситуации зэфэшхьафхэм ахэтхэу ильэсыр зэрээхэтым, уахьтэм икьуаклэ фэгьэхьыгьэ упчлэ-джуапуу зэхэт зэдэгущылэгьухэр ялэгьухэм, нэмыклхэм адашлышгьунхэр. Ильэсым имазэхэм, ильэсым иуахьтэхэм, тьамафэм имафэхэм ацлэхэр кладжыкьыжыныр. Ильэсым ильэхьан гьэнэфагьэмэ ахэхьэрэ мазэхэр, мазэм ыкли тьамафэм мэфэ пчягьэхэу арылхэр кьалошгьуныр ыкли ахэм афэгьэхьыгьэ упчлэхэр зыдэгущылэхэрэм ратышгьуныр.	– Ильэсым мээ тхьапша ильыр? – Ильэсым мээ пшьыкьуту иль. – Ильэсым иуахьтэхэр тхьапш хьухэра? Ахэм сыда ацлэхэр? – Ильэсым иуахьтэхэр пльы мэхьух. Ахэм ацлэхэр: бжыхьэ, ... – Бжыхьэ мазэхэм сыда ацлэхэр? – Бжыхьэ мазэхэм ацлэхэр: Ионыгьу, ... – Чэщ-зымафэм иуахьтэхэм сыда ацлэхэр? – Чэщ-зымафэм иуахьтэхэм ацлэхэр: нэфшгагьу, ...	Упчлэ ыкли лэтыгьэ гушылуахыгьэхэр. Глаголхэу «иклэсэн», «ыгу рихьын» шьхьэхэмклэ ыкли пчягьэхэмклэ язэокьын. Глаголхэу «иклэсэн», «ыгу рихьын» мьдэныгьэ шьуашэм итхэу. Глаголхэр мы уахьтэм, блэклыгьэ уахьтэм, кьэклошт уахьтэм арытхэу.
Гьэмафэр зэрэдгьэклагьэр.	Гьэмэфэ гьэпсэфыгьом ыуж яныбджэгьухэм зэрауклэжыгьэхэм игушуагьэ зэдагощышгьуныр, язэхашлэхэр зэфалотэжышгьунхэр. Гьэмафэр зэрагьэклагьэ шьыклэмклэ зэдэгощэшгьунхэр.	– Гьэмафэр уикласа? – Шорэр сыд?! Хэта гьэмафэр зимыкласэр! – Сигуапэ узэрэслэгьурэр! – Сэри сигаупэ!	Пльышгьуацлэхэм наречиехэр кьызэратеклэхэрэр. Блэклыгьэгьэ ыкли блэклыщтыгьэ уахьтэхэм ясуффиксхэр: -гь (-гьэ); -гьягь (-гьягьэ); -щтыгь (-щтыгьэ).
Бэрэтэрэ Хьамид. «Ильэсым исурэт».	Адыгэ усаклохэм япроизведениехэм ащыщхэр ашлэнхэр. Адыгабзэм илупклагьэрэ идэхагьэрэ зэхашлэныр.	Усэм шыщ сатырхэр.	Блэклыгьэ, блэклыгьэгьэ, блэклыщтыгьэ уахьтэхэм арыт глаголхэр.
Сянэжь дэжь сызэрэщылагьэр.	Гьэпсэфыгьэ мафэхэр зэрагьэклагьэхэм афэгьэхьыгьэ зэдэгущылэгьухэр зэдашлышгьунхэр.	Сэ Гьобэжыуэ нэнэжь дэжь сыщылагь. Мафэ кьэс тэ Пшыщэ зыщыдгьэпскьыщтыгьэ.	Мылькур зьер, ляхьылныгьэр ыкли пкьынэ-лынэр зьер кьэзыгьэлэгьорэ приставкэхэр.
Адыгэ Республикэм и Мафэ зыфэтэгьэхьазыры. Мырзэ Дзэпщ, Гьонэжыкьэ Аскэр. «Си Адыгей».	Адыгэ усаклохэм ыкли композиторхэм атхыгьэ произведениехэр ашлэнхэр. Ахэр кьалохээ, ятворческэ лэпэлэсэнныгьэхэм ахагьэхьоныр.	Тэ Адыгэ Республикэм и Мафэ зыфэтэгьэхьазыры. Гупсанэрэ сэрырэ оредэу «Си Адыгей» кьэтлошт.	Кьэклошт уахьтэм исуффикс (-щт). Хьурэ-шлэрэр чьылэ гьэнэфагьэ горэм зэрэщыхьурэр кьэзыгьэлэгьорэ приставкэр (щэ-)

ЗыулпэкIужь.	Едзыгъоу «Ильэсыр зэрэзэхэтыр» зыфиорэмкIэ зэрагэшIагъэ лексическэ ыкIи грамматическэ материалыр агу зэрэраубытагъэр ауплэкIужьыныр. Шэныгъэу яIэхэмкIэ ежъ-ежъырэу уасэ зэрэтыжышыуныр.	АкIугъэ лексикэм, фразэхэм, усэ-орэдым афэгъэхьыгъэ гъэцэкIэнхэу тест шыуашэ зиIэхэр.	Ильэсым имазэхэм, иуахътэхэм, чэщ-зымафэм иуахътэхэм, зьер къэзыгъэлъэгъорэ приставкэхэм, хьурэ-шIэрэр чышIа гъэнэфагъэ горэм зэрэщыхьурэр къэзыгъэлъэгъорэ приставкэхэм, блэкIыгъэ, блэкIыгъэгъэ, блэкIыщтыгъэ уахътэхэм ясуффиксхэм ягъэфедэн афэгъэхьыгъэ гъэцэкIэнхэу тест шыуашэ зиIэхэр.
2. Шыгъынхэр (урокхэу 13-14). Шыгъынхэм ашъохэр сьд фэдэха? Сьд фэдэ шыгъына пшыгъхэр? Шыгъынхэр зыхэшIыкIыгъэхэр.	Яшыгъынэу ашыгъхэм (ахэм ацIэхэр, яплъышъохэр зэфэдэхэр къыдалохэзэ) къатегушыIэшъунхэр. Шыгъынхэм афэгъэхьыгъэ упчIэ-джэуапэу зэхэт зэдэгушыIэгъухэр ашышъунхэр. Шыгъынхэр зыхэшIыкIыгъэхэр къалошъуныр.	Шыгъынхэм ацIэхэр. Фразэхэм ящысэхэр: Пшъашъэм джэдыгу шыгъ. – Машэ икIапхын ышъо сьд фэда? – Машэ икIапхып шхъуантIэ. Сэ сыкIэлэеджакIу. Сэ кофтэ фыжърэ кIапхын цIуцIэрэ сшыгъых. Бэдзэрым (тучаным) шыгъынхэр щашэх. Цы гъончэджрэ шъо кIакорэ сянэ къысфищэфыгъэх.	ПкъыгъуацIэмрэ пльышъуацIэмрэ пчъагъэхэмкIэ язэгъэкIун. Ащ фэдэ гушыIэзэгъусэхэм бэ пчъагъэм исуффиксрэ кIэухымрэ ятIонэрэ гушыIэм къызэрэпыхъэхэрэр. Пкъыгъор зыхэшIыкIыгъэр къызэрэкIырэ пльышъуацIэр пкъыгъуацIэм ыпэкIэ зэрэщытыр.
Адыгэ лъэпкъ шыуашэр.	Лъэпкъ пэпчъ ежъ иеу шыуашэ зэриIэр ашIэныр. Адыгэ шыуашэр зэрэзэхэлъым, ащ идэхагъэ анаIэ тырягъэдзэныр. Лъэпкъ шыуашэр лъэпкъ культурэм зэрэщытыр ашIэныр. Адыгэ бзылфыгъэ ыкIи хьулфыгъэ шыуашэхэр къатхыхъашъунхэр.	ГушыIэхэр: сай, цый, пхъэуакъэхэр, маистэхэр, кIакIо. Саер кIыхъэ, бгым къеуцокIы, ылашъхъэхэр кIыхъэх. Саер къэтабэм е данэм хэшIыкIыгъ. Цыер лъэгуанджэм къэсы, бгым къеуцокIы, Iашэхэр пышIагъэх, хъазырхэр тедагъэх.	ГушыIэухыгъэ къызэрэкIохэм ахэт гушыIэхэм язэкIэлъыкIуакI.
Сишыгъынхэм салъэплъэ.	Шыгъынхэм узэралпылпъэн фэе шIыкIэр ашIэныр ыкIи ежъхэр ящыгъынхэм зэралпылпъэхэрэм къытегушыIэшъунхэр. Ахэм афэгъэхьыгъэ зэдэгушыIэгъухэр зэдашышъунхэр.	ГушыIэхэр ыкIи гушыIэзэгъусэхэр: джанэр егыкIы, кIапсэм пелъэ, кIапсэм къыпехыжы, ут тыредзэ, зыщелъэ, зыщехыжы, пылпаIэм пелъэжы.	ШъхъэфшIэ глаголхэр гъэпсыгъэ зэрэхъухэрэр.
Хэт сыда къекIурэр.	Шыгъынэу ашыгъхэмкIэ комплиментхэр зэфашIыжышъунхэр. Шыгъыныр къякIумэ-къямыкIумэ къалошъуныр, яеплыкIэхэр къыралотыкIышъунхэр.	Сэ пльыжыыр къысэкIу. Сьдэу даха! Мы джанэр лъэшэу къыокIу. Мафэ пфэхъу! Тхъауегъэпсэу! ГурыIупчъэр: «Цыер фэшIумэ еуплэкIу. Цыфмэ аIо: лэшэу къекIу».	Глаголэу «къекIун» зыфиорэм шъхъэхэмкIэ ыкIи пчъагъэхэмкIэ изэокIын.
ЗыулпэкIужь.	Шыгъынхэм афэгъэхьыгъэ лексическэ материалэу зэрагэшIагъэр агу къызэринэжыгъэр ауплэкIужьыныр. Шэныгъэу яIэхэмкIэ осэ тэрэз зэрэтыжышыуныр.	Шыгъынхэм ацIэхэр, яплъышъохэр, ахэр зыхэшIыкIыгъэхэм афэгъэхьыгъэ тест гъэцэкIэнхэр. Цыем фэгъэхьыгъэ гурыIупчъэу зэрагэшIагъэр. Шыгъынхэм афэгъэхьыгъэ комплиментхэр.	Нэшэнэ пльышъуацIэхэмрэ ехьылIэгъэ пльышъуацIэхэмрэ гушыIэзэгъусэм чышIау цаубытырэр.
3. Сэнэхъатхэр (урокхэу 25-34). ЕджапIэм чIэлъ сэнэхъатхэр.	ЕджапIэм щылэжъэрэ цIыфхэм агъэцэкIэрэ Iофыгъохэм къатегушыIэшъунхэр.	ЕджапIэм чIэлъ сэнэхъатхэм ацIэхэр. Ахэм агъэцэкIэрэ Iофыгъохэр къызэрэкIырэ глаголхэр:	Глаголэу «къыуитын» зыфиорэм шъхъэхэмкIэ ыкIи пчъагъэхэмкIэ изэокIын. ГушыIэхэм пычыгъо-

	Сэнэхьатхэм зэкIэхэм фэдэ кызырахьырэр ашIэныр. Сэнэхьат зэфшъхьафхэм апыль цыфхэм шъхьэкIафэ афашыныр.	регъаджэх, мэIазэ, укол ешы, педсоветыр зэрещэ, шагур кьепхьэнкIы, джэхашьор кьетхьакIы, IэшIоу мэпшэрыхьэ, тхыльхэр кIэлэеджакIохэм ареты. Сэнэхьатхэр зэкIэ дэгъух.	пычыгъоу ягошын. ЯрифмэкIэ зтефэрэ гушыIэхэр.
Къуаджэм дэль сэнэхьатхэр.	Къуаджэм дэль сэнэхьатхэм ацIэхэр, ахэм апыль цыфхэм агьэцэкIэрэ Iофыгъохэр зыфэдэхэр ашIэнхэр ыкIи ахэм афэгъэхьыгъэ кьэIотэн кIэкIхэр кьашышъунхэр.	ЖьонакIом чIыр ежъо. Комбайнэрым коцыр ехыжы. Чэтахьом чэтхэр ехъух. Чэмахьом чэмхэр егъэхъух.	Подлежашэм икIэух сказуемэу зэпхыгъэм зэрелытыгъэр.
Искусствэмрэ литературэмрэ япхыгъэ сэнэхьатхэр.	Искусствэмрэ литературэмрэ апыль цыфхэм ясэнэхьатхэм ацIэхэр кьалошъунхэр. Ахэм Iофэу агьэцакIэхэрэм афэгъэхьыгъэ кьэIон (высказывания) кIэкIхэр ашышъунхэр.	ГушыIэхэр: сурэтышI, орэдыIу, кьэшьюакIо, орэдус, усакIо, актёр. СурэтышIым сурэт ешы. ОрэдыIом орэд кьело. КьэшьюакIор кьэшъо.	Подлежашэм икIэух сказуемэу зэпхыгъэм зэрелытыгъэр. Мы уахьтэм ит глаголхэр шъхьэхэмкIэ ыкIи пчыгъэхэмкIэ зэрээокIхэрэр.
Адыгэ кьэралыгъо филармониэмрэ лъэпкъ театрэмрэ.	Адыгэхэм якультурэ кызыщагъэлъэгъорэ Унэшхохэр. Ахэм Iоф ащызышIэхэу лъэпкъым идахэ языгъэлорэ коллективхэр. А коллективхэм ащыщ солистхэр ашIэнхэр ыкIи шIу альэгъунхэр. Ахэмэ афэгъэхьыгъэ кьэIотэн кIэкIхэр ашышъунхэр.	Мыекъуапэ филармоние дэхэшхуи театрэ дэгъуи дэтых. Филармонием ансамблэ цIэрыIохэр иIэх: кьэшьюокIо ансамблэу «Налмэсыр», орэдыIо-кьэшьюокIо ансамблэу «Ислъамьер». «Ислъамием» орэдыIо Iазэхэр хэтых: ХьокIо Сусан, ... «Налмэсым» кьэшьюокIо Iазэхэр хэтых: ... Театрэм актёр Iэпэ-Iасэхэм Iоф шашIэ: Зыхьэ Заур, ...	
Тиунагъо исхэм ясэнэхьатхэр. «IэзакIо хьугъэ». Гьонэжыкьо Тыркубий ытхыгъэм техыгъ.	Яунагъо исхэм ясэнэхьатхэр зыфэдэхэм, ясэнэхьатхэм япхыгъэ IофшIэнхэу ахэм ашIэхэрэм афэгъэхьыгъэ кьэIотэн кIэкIхэр кьашышъунхэр.	Сэнэхьатэу цыIэр бэ. Тэ тиунагъо исхэми сэнэхьат зэфшъхьафхэр яIэх. Сятэжэ еджапIэм Iоф шешIэ. Ар пхьэнкIакло. Сянежъ ... ГушыIэжхэр: «Дахэм дахэ ипэгъокI». «Дахэр зыгъэдахэрэр ишэн». «Бало нахы башIэ».	Хьурэ-шIэрэр чIыпIэ гьэнэфагъэ горэм зэрэшхьурэр кьэзыгъэлъэгъорэ приставкэу щэ- (щы- , щ-).
ЗыуплэкIужь.	Едзыгъоу «Сэнэхьатхэр» зыфIорэмкIэ зэрагъэшIэгъэ лексикэр, фразэхэр агу зэрэраубытагъэхэр ауплэкIужьыныр. ШIэныгъэу зэрагъэгъотыгъэхэмкIэ уасэ зыфашыжышъуныр.	Яунагъо исхэм ясэнэхьатхэм афэгъэхьыгъэ кьэIотэн кIэкI. Сэнэхьатхэм ацIэхэм афэгъэхьыгъэ гьэцэкIэнхэу тест шьуашэ зиIэхэр.	
4. Шхынхэр (урокхэу 35–44). Лым хашыкIырэ шхыныгъохэр.	Адыгэхэм былымлым хашыкIырэ шхыныгъохэм ацIэхэр ашIэнхэр. Адыгэ шхыныгъохэр адыгэ культурэм зэрэщыцхэр агурыIоныр.	ГушыIэхэр: лы гьэжьюагъ, лы гьэжьягъ, лылыбжэ, лыщыпс, лыхьалыжью, лыхьалыжьюжый, нэкуль, бысымгуац, хашыкIы. Фразэхэр: Убысымгошэ Iаз! Адыгэмэ лым мыщ фэдэ шхыныгъохэр хашыкIых:	Адыгэ гушыIухыгъэ кьызырыкIо убгъугъэм хэт гушыIэхэм язэкIэлыкIуакI: подлежашэр → едзэкIыгъэ доплениер → зэнкIэ доплениер → сказуемэр

Щагубзыулым хашыкырэ шхыныгъохэр.	Адыгэхэм щагубзыулым хашыкырэ шхыныгъохэм ацлэхэр ашлэнхэр. Адыгэ шхынхэм ялэшлугьэрэ ягопагьэрэ кьагурылоныр. Язэхашлэхэр, еплыкылу ялэхэр кьыралотыкышшунхэр. Шхэрэм фалорэ лъэлүхэр ашлэнхэр ыкыи язэдэгущылэгьухэм ахэр ачагьэфедэнхэр.	Гушылэхэр: тхьачэт гьэжьагь, тхьачэт гьэжьауагь, тхьачэтщыпс, чэтщыпс. Фразэхэр: Мэшэлахь! Гухахьоу ошх (шьошх)! Уихьалэл! Тхьачэтщыпсыр – ар пшьхьапэ! Адыгэ шхынхэр зэклэ лэшлүхэба!	Глаголхэр шхьхэ зэфэшхьафхэм, зы пчьагьэм ыкыи бэ пчьагьэм арытхэу агьэфедэхэзэ, диалогхэр, зэдэгущылэгьухэр ашышшунхэр.
Ильэсыкылэ мэфэкыи иланэ шыгьэ.	Адыгэхэм хьаклэр зэрагьашлорэр яэтикет, якультурэ зэрэщыщыр, а хабзэр нарт Саусэрыкьо ыцлэ зэрэпхыгьэр ашлэныр ыкыи гушылэхыгьэ клэкл кьызэрыкылохэмкылэ ахэм кьатегушылэшшунхэр.	Фразэхэр: Адыгэхэм хьаклэр яклас. Ильэсыкылэ мэфэкыи адыгэхэм яланэ шыгьэ. Ар хабзэу ахэм ахэль. А хабзэр нарт Саусэрыкьо ыцлэ епхыгь.	Гушылэхыгьэ кьызэрыкылом хэт гушылэхэм язэкылэлыкылакы. Гушылэхыгьэм хэт гушылэхэм язэгьэкылун.
Щэм хашыкырэ шхыныгъохэр.	Адыгэхэм щэм хашыкырэ шхыныгъохэм ацлэхэр ашлэнхэр. Ахэм клэклэу кьатегушылэшшунхэр. Адыгэ кьуаер зэрэдунаеу зэрэчагьэлъапэрэр ашлэныр.	Гушылэхэр ыкыи гушылээзэгьусэхэр: шхыныгьу, кьуае, адыгэ кьуае, тхьу, щхьу, кьохьалыжьу, кьохьалыжьожьый, лэшлү, лэшлү дэд, кьуае бэ хашыкырэ, анахь сиклас.	Гушылэхыгьэ кьызэрыкылом хэт гушылэхэм язэкылэлыкылакы. Гушылэхыгьэм хэт гушылэхэм язэгьэкылун.
Жэнэ Кьырымыз. «Шысэ атесэхы».	Адыгэ усакохэм япроизвениехэм ядзэхэзэ, адыгабзэм идэхагьэрэ илупкылагьэрэ зэхашлэныр; ащ нахь пэблагьэ хьунхэр.	Гушылэхэр ыкыи гушылээзэгьусэхэр: тхьоплы, щыбжьыйдагь, клэнкылэ шылыбыр, пцэрыхьэкыло лаз, шысэ атесэхы.	Подлежащэмрэ сказуемэмрэ язэгьэкылун.
Зыуплэкьужь.	Едзыгьоу «Шхынхэр» зыфилорэмкылэ аклугьэр агу зэрэраубытагьэр ауплэкьужьыныр.	Адыгэ шхынхэм ацлэхэм, Жэнэ Кьырымызэ иусэу «Шысэ атесэхы» зыфилорэм, шхэрэ цыфым фалорэ лъэлүхэм афэгьэхыгьэ тестовэ гьэцэклэнхэр.	Гушылэхыгьэм хэт гушылэхэм язэгьэкылун.
5. Унагьор (урокхэу 45–58). Нэлуасэ зэфэхьух. Лагерым нэлуасэ тыщызэфэхьугь.	Ньбджэгьоу, нэлуасэу ялэр нахьыбэ ашышшунхэр. Ньбджэгьуныгьэм уасэ фашышшунхэр. А темэм фэгьэхыгьэ кьэлотэн клэклхэр ыкыи зэдэгущылэгьухэр зэдашышшунхэр.	Гушылэхэр, гушылээзэгьусэ зэпхыгьэхэр: ньбджэгьу, нэлуасэ зэфэхьух, нэлуасэ тыщызэфэхьугь, нэлуасэ тыщызэфэхьугь, ньбджэгьукылэ сыл, сыгу рихьыгь, тадэжь кьэкылошт. Льягэ – нахь льяг. Лупкылу (нахь лупкылу) мэгушылэ.	Гушылээзэгьусэ зэпхыгьэу «нэлуасэ узэфэхьун» зыфилорэм охьтэ зэфэшхьафхэм арытхэу шхьхэхэмкылэ иззокыи. Хьурэ-шлэрэр чыплэ гьэнэфагьэ горэм зэрэщышшунхэр кьэзыгьэлэгьорэ приставкэр (щы-, щэ-, щ-). Фэгьэдэн степеныр гьэпсыгьэ зэрэхьурэр.
Кылэцыкылу хьупхэхэр.	Унагьом исхэм аналэ зэтетыжьэу, зэдэлэпылэжьыхэу зэрэпсэнхэ фаер ашлэныр. Аш-ашыпхьунахьыкылэхэм аналэ зэратет шыкылэр кьалошшунхэр.	Гушылээзэгьусэ зэпхыгьэхэр: сыналэ тет, ыналэ кьыстет, сэщ нахьыжь, сэщ нахьыкы. Фразэхэр: Заур сэщ нахьыжь. Тимур сэщ нахьыкы. Заур ыналэ сэ кьыстет. Сэ Тимурэ сыналэ тет. Гушылэжьыр: «Уздегьэмэ, люфыр клэкы».	Гушылээзэгьусэ зэпхыгьэу «уналэ тетын» зыфилорэм шхьхэхэмкылэ ыкыи пчьагьэхэмкылэ иззокыи.

Сипшэшьэгъу сылуклагъ.	Альэгъу ашлоиггохэу зылуклэхэрэм агу ихыкырэр (зэрэгушлохэрэр, зэрагуапэр, зэрафээщыгъэхэр) аралошъуныр.	Гушылээгъусэхэр: зысымыльэгъугъэр бэшагъэ, бэдзэрым тыщызылуклагъ, сигуапэ тызэрээылуклагъэр. лупклэ дэдэу мэгушылэ. Сшы цыкълужый.	Къебэкырэ степеныр гъэпсыгъэ зэрэхурэр.
Зыуплъэкълужь.	Едзыгъоу «Нэлуасэ тызэфэху» зыфилорэмклэ зэрагъэшлагъэр агу зэрэраубытагъэр аулпъэкълужыныр. Яшлэныгъэхэмклэ уасэ зэрэтыжышъуныр.	Едзыгъомклэ зэрагъэшлэгъэ лексическэ ыкли грамматическэ материалымклэ зэхэт тест шъуашэ зилэ гъэцэкълэнхэр.	Приставкэу шы- зыфилорэм имэхъан. Фэгъэдэн ыкли къебэкырэ степенхэр.
Мыекыуапэ укъесэгъэблагъэ. Жэнэ Къырымыз. «Синэнэ дах».	Ныбджэгъуклэхэр ашлынхэмклэ мыуклытэнхэр: нэлуасэ ахэр ашлынхэм пае, ищыклэгъэ этикет гушылэхэмклэ зафагъээшъуныр.	Гушылэжыыр: «Хымэ дышгъэ унэ нахы тиунэжъ». Фразэхэр: Нэлуасэ тызэфэхунэу сыфай. Сэри сигуапэ нэлуасэ тызэфэхумэ. Тадэжъ укъесэгъэблагъэ.	Цлэ сказуемэу «дах» зыфилорэм къебэкырэ степеным итэу шхьэхэмклэ ыкли пчъагъэхэмклэ изэоклыл.
Жэнэ Къырымыз, Сэмэгу Гоцнагъу. «Уц къэгъагъэм сэ сыфэд».	Адыгэ тхаклохэм ыкли композиторхэм атхыгъэ произведениехэм ащышхэр ашлэнхэр. Орэд чэф цыкълухэр къалохээ, ягузэхашлэ (настроение) къыдэшгэгъэныр. Ятворческэ лэпэлэсныгъэхэм ахэгъэхьогъэныр.	Орэдым итекст.	
Проект – зэнэкъокъоу «Щытхум итакыкык».	Адыгэ Республикэм (якъалэ, якъуаджэ, яеджаплэ) ыплугъэ ныбжыкълэхэу, теклонгъэ зэфэшхьафхэр зышыгъэхэр ашлэнхэр, ахэр ящысэтехыплэнхэр. Адыгабзэмклэ шлэныгъэу ялэхэр агъэфедэхээ, ахэм къатегушылэшъунхэр, уасэ аратышъуныр. Яеплъыкълэхэр къыралотыкышъунхэр. Сурэтшлэнымклэ ялэпэлэсныгъэ хагъэхьоныр.	Мыр Замир. Замирэ къэшъо. Ар ансамблэу «Майкопчанкэм» къыщэшъо. Мыр Тимур. Тимури къэшъо. Ари ансамблэу «Майкопчанкэм» къыщэшъо. Замирэ дэгъоу къэшъо. Тимур дэгъу дэдэу къэшъо. Мыр Къэплъан. Къэплъан футбол секцием макло. Мыр Анзор. Анзори футбол секцием макло. Къэплъан футболист дэгъу. Анзор футболист дэгъу дэд.	Фэгъэдэн ыкли къебэкырэ степенхэр. Хурэ-шлэрэр чыплэ гъэнэфагъэ горэм зэрэщыхурэр къэзыгъэлъэгъорэ приставкэр (щэ-).
6. Псэушхьэхэр (урокхэу 59–68). Псэушхьэ лэлхэр. Адыгеим ис псэушхьэхэм ацлэхэр.	Адыгеим имээхэм, икъушхьэхэм, ишгъофхэм арыс псэушхьэхэм ыкли унэгъо псэушхьэхэм ацлэхэр ашлэнхэр. Псэушхьэ лэлхэм хьаклэ-къуаклэхэр къахагъэщышъунхэр. Къэзыуцухьэрэ дунаим лыплэныгъэхэр щашлэшъунхэр, ащ фэгъэхьыгъэ шлэныгъэхэу ялэхэм зарагъэушгъомбгъуныр.	Псэушхьэхэмэ ацлэхэр: аслъан, къэплъан, мышгъэ, тыгъужь, мзыкьо, баджэ, тхьакълумкыхь, пыжы, цыгъо, цызэ, блэ, хьантларкъу. Фразэхэр: Псэушхьэхэр унэгъо псэушхьэхэу ыкли псэушхьэ лэлхэу зэтырафых. Псэушхьэ лэлхэм хьаклэ-къуаклэхэр ахэтых: тыгъужьыр, ... Унэгъо псэушхьэхэм (псэушхьэ лэлхэм) ащыщых: чэмыр, ... (аслъаныр, ...). Адыгеим мыш фэдэ псэушхьэ лэлхэр исых: тыгъужьыр, ... Хырыхыхьэр: «Кымафэм зефапэ, гъэмафэм зетлэклъ».	Пкъыгъоцлэ-плышгъоцлэ гушылээгъусэм бэ пчъагъэм исуффиксрэ падеж клэухымрэ ятлонэрэ гушылэм зэрэпыхьэхэрэр. Хурэ-шлэрэр зыщыхурэ уахьгэр къэзгъэлъэгъорэ гушылэхэм яклэух (-м). Плышгъуацлэхэр мыдэныгъэ шъуашэм итхэу.

<p>Псэушьхьэхэр тичыопс шыщых.</p>	<p>Псэушьхьэхэр тичыопс зэрэщыщхэр, ахэм зэкIэхэм федэ гьэнэфагьэ кьызэрахьырэр, ахэр кьэуухьумэнхэ зэрэфаер ашIэныр ыкIи гушыIэухыгьэ кьызэрыкIохэмкIэ кIэклэу ащ кьытегушыIэшгунхэр. Псэушьхьэмэ ятеплэ, яшэн-гьэпсыкIэхэр зыфэдэхэм ялытыгьэу ахэм определениехэр кьаратышыгунхэр.</p>	<p>Псэушьхьэ Iэлхэр тичыопс шыщых. Ахэм федэ кьаты. Псэушьхьэхэм унаIэ атетын фае. Тыгьужьыр мэлэклалI, тхьакIумкIыхьэр шынапх, чьэр, ... ГушыIэжьыр: Мышгэм тыгьужьыр шIопырац. Хырыхьхьэхэр: А хьэклэ-кьуакIэр псэушьхьэмэ япщ. (Аслъан.) Нэ цыкIу, пэ цыкIу, джэдыгу цыкIу зыщыгь. (Цыгьо.), нэмыкIхэр.</p>	<p>ГушыIэухыгьэ кьызэрыкIом хэт гушыIэхэм язэкIэлъыкIуакI.</p>
<p>Пшысэу «Тыгьужьымрэ ТЫМРЭ». Дэrbэ Тимур. «Мышьыд».</p>	<p>Псэушьхьэмэ афэгьэхьыгьэ пшысэхэр, усэхэр ашIэнхэр. Ахэмэ ахэт персонажхэм характеристикэ кьаратышынуыр, унэгьо псэушьхьэхэм шульэгьу афырIэныр.</p>	<p>ГушыIэжьыр: «Умыуцумэ, кьиуцукI уIукIэн». Хырыхьхьэр: «Нэф ошьыфэ ухьумако, пчэдыжьым укьегьэушы». (Хьэ.)</p>	<p>Глаголэу «иIэн» зыфиIорэм шьхьэхэмкIэ ыкIи пчьагьэхэмкIэ изэокIын.</p>
<p>Бзыухэр – тиныбджэгьух. ЩэшIэ Аслъан. «Бзыунтф шысыгь». «КьерэIу бзыум иорэд». Бэгь Нурбий ытхыгьэм техыгь. Мырзэ Дзэпц, Натхьо Джанхьот. «Бзыужьый».</p>	<p>Кьолэбзыухэм ацIэхэр ашIэнхэр. Ахэмэ афэгьэхьыгьэ кьэлотэн цыкIухэу, ордэхэу адыгэ тхакIохэм, усакIохэм, композиторхэм атхыгьэхэм ащыщхэм яджэнхэр, ашIэнхэр. Зэджагьэхэм ищыкIэгьэ информациер кьыхахышынуыр.</p>	<p>ГушыIэжьыр: «Бзыуми набгьо ашы». Натхьо Джанхьот иорэдэу «Бзыужьыем» итекст.</p>	<p>ПлышыуацIэхэм, глаголхэм, хьурэ-шIэрэр зэрэхьурэ шыкIэр кьызэрыкIырэ наречиехэм афагьэуцурэ упчIэхэр. ГушыIэухыгьэ кьызэрыкIо убгьугьэм хэт гушыIэхэм язэкIэлъыкIуакI: Сыдым? (Сыдыр?) → Сыдзуштэу? → Сыд ышIэрэр? ГушыIэм изэхэтыкI.</p>
<p>ЗыуплэкIужь.</p>	<p>Едзыгьоу «Псэушьхьэхэр» зыфиIорэмкIэ зрагьэшIагьэр агу зэрэраубытагьэр ауплэкIужьыныр. ЯшIэныгьэхэмкIэ уасэ зыфашIыжышынуыр.</p>	<p>Псэушьхьэхэм – хьэклэ-кьуакIэхэр, унэгьо псэушьхьэхэм – былымхэр кьазэрэхагьэщышгухэрэм, былымхэм макьэу кьагьэлухэрэм, псэушьхьэхэр яшэн-нэшэнэ гьэпсыкIэхэмкIэ зыфэдэхэм, произведениехэу, хырыхьхьэхэу, псэушьхьэхэм яхьылIэгьэ гушыIэжьэу зрагьэшIагьэхэм афэгьэхьыгьэ гьэцкIэнхэр.</p>	<p>ЗэкIэлъыкIокIэ пчьэгацIэр пкьыгуацIэу зэпхыгьэм ыпэкIэ зырэщытыр.</p>
<p>УблэпIэ еджапIэм шызэрагьэшIэгьэ материалым изэфэхьысыжь джэгукIэу «Адыгабзэм хэт фэлазэр?».</p>	<p>Ильэс еджэгьуиплым кьыкIоцI адыгэ жэрыIуабзэмкIэ шIэныгьэу зрагьэогьэтыгьэхэмкIэ зэфэхьысыжьхэр ашышыгунхэр: гушыIэжьхэу, хырыхьхьэхэу, IурыIупчьэхэу, ордэхэу, усэхэу зрагьэшIагьэхэр агу кьагьэкIыжыныр. ЯшIэныгьэхэм уасэ афашIыжышынуыр. Рэзэныгьэ яIэу, якIэлэегьаджэ, якIлэсэ кIэлэеджакIохэм,</p>	<p>ГушыIэжьхэу, хырыхьхьэхэу, IурыIупчьэхэу зрагьэшIагьэхэр. Ильэсым илэхьанхэм яхарактеристикэхэр. Щыгьыныр цыфым кьызэрэклурэмкIэ комплиментхэр. Усэхэу зрагьэшIагьэхэм якьеджэн. Ордэу ашIэхэрэм якьэлон. Рэзэныгьэ-шьхьэклэфэныгьэ зыхэлэ этикет гушыIэхэр.</p>	

	тхылым хэт геройхэу ильэсиплым ягъусагъэхэм «тхыашъуегъэпсэу» арашъуныр. АдыгабзэмкIэ шIэныгъэу аIэIэхъагъэхэм акIэгушIунхэр, ахэм хахьо афашIыным фэгъэчыгъэнхэр.		
ЗэрагъэшIагъэм икIэджыкIыжыын (урокхэу 69, 70).			

Аудированиер

Ящэнэрэ классым Iоф зыдашIэгъэ шIыкIэ-амалхэр нахышIу зэрэшIыгъэщтхэм яплIэнэрэ классми ынаIэ шытыригъэтыныр кIэлэегъаджэм ипшъэрыль.

Еджэныр

Егъэджэн пшъэрыльхэр	Текстхэр зыфэдэхэр	КIэух гухэльхэр
Амакъэ мыIоу зэджагъэхэ текстыр кызытегушыIэрэр хэзыгъэ имыIэу кьагурыIоныр.	ШIэныгъэ гъэнэфагъэхэр къязытхэрэ, аныбжь, ашIогъэшIэгъоныщтыр кыдэзылгытэрэ текстхэр. (КIэлэеджакIохэм ямынIосэ гушыIэхэу ахэм ахэтхэр контекстымкIэ е урысыбзэм кыхэкIыгъэхэу зэрэщытхэмкIэ кьагурыIохэу шытынхэ фае). Текстхэр зыфэдэщтхэр: унэгъо ыкIи псэушъэхэм, былымхэм, шагубзыухэм, кьолэбзыухэм, кьэкIхэрэм якъэтхыханхэр; шхынхэм, шхыныгъо зэфэшъафхэр зэрагъэхъазырырэ шIыкIэхэм афэгъэхьыгъэ текстхэр, усэхэр, лытальэхэр, хырыхьэхэр, пшысэхэр, адыгэ усакIохэм, тхакIохэм атхыгъэ произведениемхэм ащыщхэр.	КIэлэеджакIохэм мыщ фэдэ кьулайныгъэхэр яIэнхэ фае: – текстым агукIэ еджэнхэшь, дэхыныгъэ имыIэу, зыщищыкIагъэм кьарыкIрэр зыпытхэгъэ гушыIэхэм яплъыхэзэ е ямынIосэ гушыIэхэм кьарыкIхэрэр ежь-ежьырэу кьашIээ, хэзыгъэ фэмыхъоу зэджагъэхэр зэкIэ кьагурыIоныр ыкIи текстым фэгъэхьыгъэ гъэцэкIэнхэр ашIынхэр. – жэрылокIэ кьамыIоу, зэджагъэхэр, зэдэIугъэхэр кызырагурыIагъэр кызырагъэлъэгъорэ IофшIэн лъэпкъхэу ящэнэрэ классым шагъэцакIэщтыгъэхэр кьэнэжьых. Ахэм анэмыкIэу: – текстым игъусэ гъэцэкIэнхэр ашIынхэр; – сурэтэу текстым игъусэхэр зыфэгъэхьыгъэ Iахьэхэр кыхагъэщынхэр. ЖэрылокIэ кьалозэ: ящэнэрэ классым шагъэцакIэщтыгъэ IофшIэн лъэпкъхэр, ащ нэмыкIэу: • текстыр кызытегушыIэрэ пкъыгъо гъэнэфагъэхэм афэгъэхьыгъэ улчIэхэм джэуапхэр кьаратыжьынхэр; • шхыныгъор зэрэбгъэхъазырыщт шIыкIэр кьалотэныр; • еджэным ирасписание зэхагъэуцоныр; • текстэу зэджагъэхэм кьахэыгъэ Iахьэхэу картчкэмэ атетхагъэхэр зэкIэлъыкIокIэ тэрэз яIэу агъэтIылынхэр; • текстым улчIэхэр фагъэуцунхэр.

Тхэныр

Егъэджэн пшьэрыльхэр	Юф зыдашІэшт текстхэр	КІуэх гухэльхэр
1. ЗэрагъэшІэгъэ графикэмрэ орфографиэмрэ агъэфедэхэзэ, тхэн гъэцэкІэнхэр ашІынхэр.	ГушыІэр, гушыІэзэгъусэр, упражнениеу къэтыгъэхэм ятекстхэр, учебнэ текстхэр, текст-къэтхыханхэр.	лексическэ ыкІи грамматическэ упражнениехэр агъэцэкІэнхэр; – сурэтхэр зыфэгъэхыгъэхэмкІэ кІэтхэнхэр афашІынхэр; – текстэу зэджагъэхэмкІэ упчІэхэм яджэуапхэр къатхынхэр; – жэрыІо къэІотэным иплан зэхагъэуцоньр; – темэу акІурэм елытыгъэу агу рихьырэ пкыгъом ехьылІэгъэ рассказ къатхыныр (сыгу рихьырэ псэушьхэр, къэгъагъэр, чыгыр, къолэбзыур, шхыныр, предметыр, нэмыкІхэр).
2. Яныбджэгъу мэфэкІымкІэ фэгушІохэу открыткэм фытетхэнхэр.	МэфэкІ зэфэшхьафхэмкІэ уафэгушІон зэрэплэкІышт щысэхэр.	– нэмыкІ къалэ, къутыр, станицэ дэс ныбджэгъум открыткэ фагъэхыныр (образецыр агъэфедэзэ);
3. Яныбджэгъу письмэ фатхыныр (ежхэм, ябынхэм якъэбархэр итхэу).	Текст гъэпсынкІагъэхэу аныбж ыкІи яшІэныгъэхэм атефэхэрэр.	– тематикэу зэрагъашІэрэм елытыгъэу, къегъэжъапІэу ыкІи ухыжыпІэу кІэлэегъаджэм къаритыгъэр яІэубытыпІэу, жэрыІуабзэмкІэ зэрагъэшІэгъэ материалыр агъэфедэзэ письмэ атхыныр.

ГУАЛЪХЬЭХЭР

Гуалъхьэу № 1-р

ЭТАПХЭМ КЪАКИЮЦИ АНАХЬ МАКИЭМЭ ГУЦЫИЭ ПЧЪАГЪЭУ КИЭЛЭЭДЖАКИОХЭМ ЗЭРАГЪЭШИЭН ФАЕР

ЗикIэух классхэр	ГуцыIэ пчъагъэу ашIэн фаер	
	жабзэм шаггэфедэу	зэхахмэ къашIэжъэу
а 1-р	150-рэ	15–20
я 2-р	300	20–25-рэ
я 3-р	500	25–30
я 4-р	800	30–35-рэ

ТЕКСТЭУ ЮФ ЗЫДАШИЭХЭРЭР ЗЫФЭДИЗЫЩТХЭР ЫКИИ ЯМЫНЭИОСЭ ГУЦЫИЭ ПЧЪАГЪЭУ АХЭМ АХЭТЫН ЫЛЪЭКIЫЩТЫР

ЕджэнымкIэ

Классхэр	Зэджэщтхэ текстыр зыфэдизыр	ЯмынэIосэ гуцыIэ пчъагъэу хэтыщтыр
а 1-р	гуцыИи 6–8	–
я 2-р	гуцыIэ 40–50	–
я 3-р	гуцыIэ 50–70-рэ	1–2
я 4-р	гуцыIэ 70–90-рэ	гуцыIэ зытIуш

АудированиемкIэ

Классхэр	ЗэдэIуштхэ текстыр зыфэдизыр	ЯмынэIосэ гуцыIэу хэтыр зыфэдизыр	Уахъгэу зэредэIуштхэр зыфэдизыр
а 1-р	гуцыIэ ыкIи фразэ зырызхэр	–	–
я 2-р	гуцыIэухыгъитф–хы	–	–
я 3-р	гуцыIэухыгъий–пшIы	1–2	зы такъикъ
я 4-р	гуцыIэухыгъипшI – пшIыкIутIу	гуцыIэ зыщыплI	такъикъитIу

ГуцыIэнымкIэ

Классхэр	ЗэдэпсэIэнымкIэ	ПсэIэнымкIэ
а 1-р	гуцыIэухыгъитIу – щы	гуцыIэухыгъитIу – щы
я 2-р	гуцыIэухыгъитIу – щы	гуцыIэухыгъищ – плIы
я 3-р	гуцыIэухыгъищ – плIы	гуцыIэухыгъиплI – тфы
я 4-р	гуцыIэухыгъиплI – тфы	гуцыIэухыгъитф – хы

ТхэнымкIэ

Классхэр	Тхэныр	Рассказыр
а 1-р	гушыIэ зырызхэр, гушыIэзэгъусэхэр, зы фраз, фразитIу	гушыIэухыгъэ мыубгъугъитIу – щыкIэ пкыгъор е псэ зыпытыр къатхыхъаныр
я 2-р	гушыIэухыгъитIу – шы	гушыIэухыгъэ мыубгъугъэ ыкIи убгъугъэ кызырыкIо кIэкIитIу – шы
я 3-р	гушыIэухыгъипI – тфы	гушыIэухыгъэ кызырыкIо убгъугъэ кIэкI зыщыплI
я 4-р	гушыIэухыгъих – и	гушыIэухыгъэ кызырыкIо убгъугъэ зытфых

КІЛЭЕДЖАКІОМ ОЦЕНКЭУ ФЭБГЪЭУЦУЩТЫМКІЭ УКЪЫЗЫПКЪЫРЫКІЫН ФЭЕ ЛЪЭНЫКЪОХЭР

ШІэныгъэхэу, ІэпІэсэныгъэхэу, къулайныгъэхэу иІэхэр ыгъэфедэхэзэ, гушыІэн (зэдэгушыІэн – зэгурыІон) пшъэрылбыр кІэлэеджакІом зэригъэцкІэшъурэм идэгъугъэ-идэйгъэ елытыгъ ащ фэбгъэуцушт оценкэр зыфэдэр.

Адыгабзэм кІэлэеджакІохэр зэреджэшт программэм къызэрэдилытэу, бзэм игъэфедэкІэ лъэныкъуиплІ шІэныгъэу яІэхэр зэрауплэкІухэрэр: **аудированиер** (псалъэу зэдэІухэрэр къызэрагурыІорэр), **гушыІэныр** (монолог ыкІи диалог шъуашэхэмкІэ), **еджэныр**, **тхэныр**. А ІофыгъуиплІыр зэрэзэшъуахырэ шІыкІэм лыплъэхэзэ, кІэлэеджакІохэм бзэ материалыр зэрІэкІэхъагъэр ауплэкІу.

Этап пэпчъ программэм къыдилытэрэ шІэныгъэхэм уакъыпкъырыкІэзэ, аудированиемкІи, гушыІэнымкІи, еджэнымкІи, тхэнымкІи ІэпІэсэныгъэу еджакІохэм ахэлъхэм зэхэушъхъафыкІыгъэу уасэ афэпшІын фае. Ащ фэдэ екІолІакІэм кІэлэеджакІохэр адыгабзэм игъэфедэн зэрэфэхъазырхэм фэшъошэ уасэ фэшІыгъэнымкІэ ишІуагъэ къэкІо: егъэджен Іофым, кІэлэеджакІохэм яшІэныгъэхэм, якъулайныгъэхэм ежъ-ежъырэу уасэ аратыжышъуным фегъасэх.

БЗЭМ ИГЪЭФЕДЭКІЭ ЛЪЭНЫКЪОХЭМКІЭ ОЦЕНКЭУ БГЪЭУЦУЩТХЭМ ЯШАПХЪЭХЭР

АудированиемкІэ

Оценкэу «5» – программэм къыдилытэрэ шапхъэхэм арыт псалъэр хэзыгъэ имыІэу зэкІэ къагурэІомэ.

Оценкэу «4» – джащ фэдэ псалъэм имэхъанэ хэзыгъэ хъатэ фэмыхъугъэу къагурэІомэ.

Оценкэу «3» – джащ фэдэ псалъэм анахъ мэхъанэ зиІэ гупшысэ закъор къагурэІомэ.

Оценкэу «2» – джащ фэдэ псалъэм имэхъанэ тэрэзэу къагурымыІуагъэ зыхъукІэ.

Оценкэу «1» – джащ фэдэ псалъэм щыщ зыпарі къагурымыІуагъэ зыхъукІэ.

ГушыІэнымкІэ

Оценкэу «5» – темэмкІэ зэдэгушыІэ-зэгурыІон пшъэрылбыр дэгъоу агъэцкІагъэу, яжэрыІуабзэ адыгабзэм ишапхъэхэр шамыукъуагъэхэ зыхъукІэ (бзэ материалэу зыщауплэкІухэрэ лъэхъаным аІэкІэлъын фаер ары зигугъу тшІырэр).

Оценкэу «4» – джа гъэцкІэн дэдэр яжабзэ мэхъанэшхо зимыІэ хэукъоныгъэхэр къыхафэзэ зэшІуахыгъэмэ.

Оценкэу «3» – адыгабзэм ишапхъэхэр бэкІаерэ аукъуагъэхэу, ау ащ пае къэмынэу къаІуагъэм имэхъанэ къыбгурыІуагъэмэ.

Оценкэу «2» – зэдэгушыІэгъур къадэмыхъугъэмэ е къаІонэу зыфэягъэхэр гурыІогъуаемэ.

Оценкэу «1» – къаІуагъэр къыбгурыІон умылэкІыхэмэ.

ЕджэнымкІэ

Оценкэу «5» – гъэцкІэнэу аратыгъэм елытыгъэу зэджагъэхэм имэхъанэ зэрэщытэу къагурыІуагъэмэ ыкІи яеджакІэ программэм къыдилытэрэ шапхъэм итыгъэмэ.

Оценкэу «4» – яеджакІэ программэм къыдилытэрэ шапхъэхэм арытыгъэмэ, ау зэджагъэхэм имэхъанэ хэзыгъэ тІэкІу-шъокІухэр иІэхэу къагурыІуагъэмэ.

Оценкэу «3» – программэм къыдилытэрэ шапхъэхэр тІэкІу аукъозэ текстым къеджагъэхэмэ, ащ имэхъанэ хэзыгъэ тІэкІухэр иІэхэу къагурыІуагъэмэ.

Оценкэу «2» – текстыр къызтегушыІэрэр къагурымыІуагъэмэ ыкІи яеджакІэ программэм къыдилытэрэ шапхъэхэм ямылбытыгъэмэ.

Оценкэу «1» – текстым къеджэшъунхэ амылэкІыгъэу ыкІи ар къызтегушыІэрэр къагурымыІуагъэмэ.

ТхэнымкIэ

Оценкэу «5» – гъэцэкIэнэу аратыгъэр орфографическэ, пунктуационнэ ыкIи стилистическэ хэукъоныгъэ зи хэмытэу ашыгъэмэ.

Оценкэу «4» – гъэцэкIэнэу ашыгъэм орфографическэ, пунктуационнэ ыкIи стилистическэ хэукъоныгъэу хэтыр зэкIэмкIи щым мынахьыбэмэ.

Оценкэу «3» – гъэцэкIэнэу ашыгъэм орфографическэ, пунктуационнэ ыкIи стилистическэ хэукъоныгъэу хэтыр зэкIэмкIи блым емыхъумэ.

Оценкэу «2» – гъэцэкIэнэу ашыгъэм хэукъоныгъэу хэтыр зэкIэмкIи блым нахьыбэмэ.

Оценкэу «1» – гъэцэкIэнэу ашыгъэм укъеджэшъун умылъэкIыхэрэмэ.

ЖЭРЫИУАБЗЭМ ЦЫЩ ФРАЗЭХЭМ ЯЦЫСЭХЭР

1. Сэламзэхыныр:

Уипчэдыжь (уимафэ, уипчыхъэ) шIу! Сэлам алейкум! Сэлам!

Джэуапхэр: Тхъауегъэпсэу! Тхъэм шIу уельэгъу! Ори уипчэдыжь шIу! Алейкум сэлам! Сэлам!

2. ЗэгокIыжьхэ хъумэ зэраIорэр:

ХъяркIэ! Неущ нэс! Шэмбэтым нэс! Пчыхъашъхъэ нэс!

3. Зыгорэм узэрэIукагъэр уигуапэ хъумэ:

Сыдэу дэгъоу сыкыпIукагъ! Узэрэслэгъугъэр (лъэшэу) сигуапэ! Сэри сигуапэ тызэрэзэIукагъэр.

4. ЗэдэгушыIэным ипэубл:

Сыдэу ущыт (шъущыт)?

Джэуапыр: Дэгъу. О (шъо) сыдэу ущыт (шъущыт)?

5. Гъогум техъэрэм раIо:

Гъогумаф!

КъыраIожьэр: Тхъауегъэпсэу!

6. Iоф зышIэрэм раIорэр:

УиIоф шIу!

КъыраIожьэр: Тхъауегъэпсэу! ШIу зышIэрэр ощ фэд, къеблагъ!

7. ЩыгъыныкIэ зиIэ хъугъэм раIо:

Мафэ пфэхъу! Сыдэу дахэу къыокIура!

Джэуапыр: Тхъауегъэпсэу! Сигуапэ.

8. Шхэ пэтрэм раIо:

Гухахъоу ошх!

Джэуапыр: Къыздэошх!

9. Сымаджэу хъужыгъэм раIо:

ШIуфежьэжь!

10. Зыфэразэхэм раIо:

Аферым! Тхъауегъэпсэу, сыбгъэрэзагъ.

11. ХъакIэу зыгорэм къикIыгъэм раIо:

Фэсапщи!

12. Зыгорэм щыIагъэу къэзыгъэзэжьыгъэм раIо:

Фэсыжьапщи!

13. ХъакIэм пэгъокIхэ хъумэ раIо:

КъакIо, къакIо, къеблагъ!

КъыраIожьы: Тхъауегъэун!

14. Зыгорэм егъэблэгъэныр:

«Ананасым» (паркым, ...) тыгъакIоба! Тадэжь къакIоба!

КъыраIожьы: Сигуапэу сыкыбдэIон! Боу дэгъу, тхъауегъэпсэу!

15. ШIухъафтын япты хъумэ:

Мы шIухъафтын цIыкIур ощ пай.

КъыраIожьы: Сыдэу даха! Лъэшэу сигуапэ!

16. Зэдэгушылэным икъегъэжъэн е илгыгъэкIотэн:
Шъыпкъа?! Сыд сэлэ пIорэр! Аминэт, ошIа...?

17. КъаIуагъэм укIэупчIэжъ хъумэ:
Сыд пIуагъа?

18. Цыфым ипсауныгъэ, игузэхашIэ (настроение) изытет укIэупчIэ хъумэ:
Сыдэу ущыт? Уипсауныгъэ сыдэу щыт? Уилофхэр сыдэу щытых? Сыд уикъэбар? Сыда кыюхулаIагъэр?
Къаложьрэр: Дэгъу. Хъуцт. Сшъхъэ мэузы. Лъэшэу сыпшыгъ. ЧыIэ сэлIэ. Силофхэр дэгъу дэдэх.

19. Къалорэм фыщытыкIэу фыриIэр кыгъэлъэгъон хъумэ:
Тэрэз. Шъыпкъэ. Ащ фэдэ мэхъуа?! Ар тэрэзэп!

20. ЗыгорэкIэ уялэIуныр:
Къэлэмыр кысэтба!

21. IэпыIэгъу яптынэу уфаемэ:
СыкыбдеIэн уфаемэ. Къаштэ, сэ стхыцт.
ЯпIожьымэ хъуцтыр: Боу сыфай. Сыбгъэрэзэн.

22. Зыгорэ амыдэ хъумэ:
Умышт ситхыль. Изын кыюстырэп.

23. Зыгорэм фыщытыкIэу фыуиIэр къэпIон хъумэ (фильмэм, спектаклэм, пчыхъэзэхъэм):
Лъэшэу сыгу рихыгъ. Ар боу гэшIэгъоныгъ. Сытхъэжыгъ. Сыгу рихыгъэп. Хъэтагъэп.
Зэщыгъуагъ.

24. Зыгорэ уикIэсэн, шIу плъэгъун:
Адыгэ къашьохэр сикIасэх. Сянэжъ шIу дэдэ сэлъэгъу.
Адыгэ чыюпсыр дэхэ дэд! Чэц жъуагъохэм сяпIыныр сикIас.

25. Зыгорэ угу хэкIымэ:
ГухэкI хъугъэр. Сыдэу Iофы (тхъамыкIагъу) шъыу!

26. Зыгорэ огъэшIагъомэ:
Сыдэу гэшIэгъон шъыу! УмыIо шъыу! Сыд сэлэ пIорэр?! Ащ фэдэ мэхъуа?!

27. ГугъуемылIыныгъэр къэбгъэлъэгъон:
Сыд етIанэ?! Сыд арымэ?! Боу сегъапэ! Боу сшIоIоф! ЗыкIи сигъапэрэп (сигъэгумэкIырэп). ЗыкIи кысыдзэрэп!

Дэтхэр

ГушыIап.	3
«Адыгабзэр сигуапэу зэсэгъашIэ» (апэрэ – яплIэнэрэ классхэр) зыфиIорэ курсымкIэ зэрэбгъэджэштхэ программэм ушызыгъэгъуаз	3
Егъэджэн методическэ комплектэу «Адыгабзэр сигуапэу зэсэгъашIэ» зыфиIорэр хэзыушъхьафыкIырэ нэшанэхэр.	4
Егъэджэн методическэ комплектыр зыфэлэжьэрэ пшъэрыльхэр	4
Адыгабзэм иегъэджэнкIэ гуетныгъэ зыхэль гушыIэн-зэдэгушыIэн еIолIакIэм изэшIохын фэIорышIэрэ Iофыгъохэр	5
Апэрэ классыр – сыхь. 70-рэ	6
Я II-рэ классыр – сыхь. 70-рэ	11
Я III-рэ классыр – сыхь. 70-рэ	20
Я IV-рэ классыр – сыхь. 70-рэ	24
Гуальхьэхэр.	32
KIэлэеджакIом оценкэу фэбгъэуцуцтымкIэ укызыпкырыкIын фэе лъэныкъохэр	34
Бзэм игъэфедэкIэ лъэныкъохэмкIэ оценкэу бгъэуцуцтхэм яшапхьэхэр	34
ЖэрыIуабзэм шыщ фразэхэм яшысэхэр	36

Официальный сайт УМК Каратабан А. Ю. «Адыгабзэр сигуапэу зэсэгъашIэ» по учебной дисциплине «Адыгейский язык» для 1–4 классов общеобразовательных организаций: karataban.ru.

Предложения и замечания по материалам УМК «Адыгабзэр сигуапэу зэсэгъашIэ» (апэрэ – яплIэнэрэ классхэр) просим отправлять по адресу: taikop@bk.ru

Асиет Юнусовна Каратабан

**Рабочая программа учебного предмета «Адыгейский язык»
к учебнику «Адыгейский язык учу с удовольствием!» для 1–4 классов**

Технический редактор: **Т.В. Кондрашова**
Корректор: **С.А. Шафижева**

Подписано в печать 11.12.2015 г. Формат 60x84/8.
Печать офсетная. Усл. печ. л. 4,53.
Тираж 100 экз. Заказ № 238. ООО «Качество»,
385000, г. Майкоп, ул. Крестьянская, 221/2, тел.: (8772) 57-09-92.